

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Hoitotyön koulutusohjelma / sairaanhoitaja

Hannele Heino

NUORTEN AIKUISTEN KOKEMUKSIA SAAMASTAAN SEKSUAALIKASVA-
TUKSESTA

Opinnäytetyö 2013

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Hoitotyön koulutusohjelma

HANNELE, HEINO	Nuorten aikuisten kokemuksia saamastaan seksuaalikasvatuksesta
Opinnäytetyö	43 sivua + 18 liitesivua
Työn ohjaaja	Sari Engelhardt, Lehtori
Toimeksiantaja	Kymenlaakson ammattikorkeakoulu
Toukokuu 2013	
Avainsanat	seksuaaliterveys, seksuaalikasvatus, nuoret, seksuaalisuus

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää nuorten aikuisten kokemuksia saamastaan seksuaalikasvatuksesta peruskoulussa. Opinnäytetyöni on osa 2,6 Kestävä kansakunta-hankkeen valmistelua. Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena kyselytutkimuksena. Kyselytutkimuksen kohderyhmänä olivat Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opiskelijat Jylpyn kampukselta. Kyselylomakkeita jaettiin 93 kappaletta, joista kaikki palautuivat. Tutkimuksen kysymykset asetettiin siten, ettei vastauksista voinut saada selville vastaajan henkilöllisyyttä. Opiskelijoilla oli mahdollisuus palauttaa tyhjä lomake pahvilaatikkoon muiden opiskelijoiden tai tutkijan huomaamatta. Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista.

Reilu 60 % on saanut seksuaalikasvatusta kotona. Naiset kokivat kotona saadun seksuaalikasvatuksen riittävämmäksi kuin miehet. Vastaajista 97 % naisista ja 100 % miehistä oli saanut seksuaalikasvatusta koulussa. Seksuaalikasvatuksessa vastaajat toivoivat käytettävän osallistavaa keskustelua sekä tyttö- ja poikaryhmille järjestettäviä pienryhmätunteja. Viidesosa kokee mediassa esillä olevan seksin ja seksuaalisuuden aiheuttavan heille paineita.

Tutkimukseen vastanneista enemmistön mielestä seksuaalikasvatuksessa olisi tärkeää käsitellä enemmän ehkäisyä ja vastuullista käyttäytymistä, seksuaalisuutta, tunnepuolta, murrosikää, yhdyntää, seurustelua ja parisuhteita, sukupuolielimien kehitystä. Kaikki miehet ja kaikki naiset, lukuun ottamatta kahta naista, olivat saaneet koulussa seksuaalikasvatusta. Seksuaalikasvatus oli tavoittanut hyvin nuoret koulussa. Tutkimuksen tuloksista on nähtävissä yhteys, vaikkei nuori ollut saanut kotona seksuaalikasvatusta, koki hän silti tämän riittäväksi (19 %). Nuorista 15 %, jotka olivat saaneet kotona seksuaalikasvatusta, koki tämän riittämättömäksi. Voidaan tulkita, ettei kodin seksuaalikasvatus ole tuolloin vastannut nuoren tarpeisiin eikä ole ollut riittävää.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Health Care

HEINO, HANNELE

Young Adults' Experiences of Sex Education

Bachelor's Thesis

43 pages + 18 pages of appendices

Supervisor

Sari Engelhardt, senior lecturer

Commissioned by

Kymenlaakso University of Applied Sciences

May 2013

Keywords

Sexual health, sex education, youth, sexuality

The purpose of this thesis was to investigate young adults' experiences of sexual education in elementary schools. This thesis is part the preparation of 2,6 Kestävä Kansakunta -project. The research was conducted as a quantitative survey. The targeted of the survey was the university students Jylppy campus. 93 questionnaires were delivered and they all were returned. The persons' identities could not be detected from the answers. Students had a chance to return the unfilled forms into a cardboard box without other students or the researcher knowing it. Answering the inquiry was optional.

Over 60% had received sex education at home. The women found sex education at home more adequate than men. Of the respondents 97% of the women and 100% of the men had received sex education at school. The respondents expected sex education to be participatory debate and held in girl and boy small-group lessons. One fifth found the present sex and sexuality in the media pressure-causing.

According to the majority of those answering, sex education should deal more with prevention and responsible behavior, sexuality, emotional side of puberty, sexual activity, socializing and relationships, genital development. All men and women expect 2 had had sex education at school. The results of the survey show a connection whether the young person has or has not got sex education, she or he still feels that adequate (19%). Of the youngsters not having sex education at home (15%) found it adequate. It can be interpreted that sex education at home has not responded the young person's needs and has not been adequate.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	TAUSTA JA TARKOITUS	6
2	SEKSUAALITERVEYS	7
2.1	Seksuaalisuus	7
2.2	Seksuaalinen kehitys nuoruudessa	8
2.2.1	Varhaisnuoruuden seksuaalinen kehitys	10
2.2.2	Nuoruuden ja jälkinuoruuden seksuaalinen kehitys	11
2.3	Seksuaalikäyttäytyminen	12
2.4	Seksuaaliterveyspalvelut	13
2.5	Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen ohjelma	14
3	SEKSUAALIKASVATUS	15
3.1	Mitä on seksuaalikasvatus?	15
3.1.1	Koulun seksuaalikasvatuksen tavoitteet	16
3.1.2	Seksuaalikasvatuksen toteutus kouluissa	17
3.2	Nuorten toiveet seksuaalikasvatuksesta	18
3.3	Perheen merkitys seksuaalisuuteen	22
4	TUTKIMUSONGELMAT	22
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	25
5.1	Tutkimusmenetelmä	25
5.2	Kyselylomakkeen laatiminen	28
5.3	Aineiston keruu	30
5.4	Aineiston analysointi	30
6	TUTKIMUSTULOKSET	31
6.1	Millaista seksuaalikasvatusta nuori on saanut?	32
6.2	Mitä kehitettävää seksuaalikasvatuksessa on nuorten aikuisten mielestä?	37

7 POHDINTA	40
7.1 Päätelmät tuloksista	40
7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	42
7.3 Opinnäytetyön hyödynnettävyys	44
LÄHTEET	45
LIITTEET	51
Liite 1 Kyselylomake	
Liite 2 Muuttujataulukko	
Liite 3 SPSS-ohjelman taulukot	
Liite 4 Tutkimuslupa	
Liite 5 Tutkimustaulukko	

1 TAUSTA JA TARKOITUS

Suomen ensimmäisen kansallisen seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelman tavoitteena on edistää sekä väestön että pariskuntien ja yksilöiden seksuaali- ja lisääntymisterveyttä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 3). Hyvä seksuaaliterveys edellyttää kunnioittavaa ja positiivista asennetta seksuaalisuuteen ja sisältää mahdollisuuden nautinnollisiin ja turvallisiin seksuaalisiin kokemuksiin vapaana pakkotamisesta, riistosta ja väkivallasta. Jotta hyvä seksuaaliterveys voitaisiin saavuttaa ja ylläpitää, kaikkien ihmisten seksuaalioikeuksia tulee kunnioittaa ja suojata. (Seksuaalisuus 2010.)

Suomalaisessa kulttuurissa seksi ja seksuaalisuus ovat merkittävästi vapautuneempia kuin kaksikymmentä vuotta sitten; tämä on todettavissa lehdistä, mainoksista ja televisiosta. Vaikka kulttuuri on vapautuneempaa, koetaan keskusteleminen seksuaalisuudesta edelleen hankalaksi vanhemman ja lapsen välillä. (Kontula 2008, 110 - 111.) Vanhemmat kokevat puutteita seksuaalisuudessaan tai nuorten välittämässä tiedoissa heille. Tämä on luonnollista, sillä monikaan aikuinen ei ole saanut jatkuvaa, riittävää, asiallista ja iän mukaista seksuaalikasvatusta. (Cacciatore 2006a, 205.)

Tutkimustulosten mukaan suurin osa yläkouluikäisistä 7. luokkalaisista nuorista ei tiedä, mitä seksuaalisuudella tarkoitetaan. Pojat etenkin käsittivät seksuaalisuuden pelkkänä yhdyntänä sekä seksin harrastamisena. (Piiroinen 2006, 44 - 47; Vartio & Vuolteenaho 2008, 81; Elf 2005, 14.) Monelle yhdeksäsluokkalaiselle on epäselvää seksuaalisuuden määrittely sekä se, mitä kaikkea se pitää sisällään (Piiroinen 2006, 44 - 47; Laakso 2007, 32 - 33).

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää nuorten aikuisten kokemuksia saamastaan seksuaalikasvatuksesta peruskouluissa. Opinnäytetyön tavoitteena on luoda kehitysideoita peruskoulun seksuaalikasvatukseen. Tutkimus tehdään kvantitatiivisena kyselytutkimuksena Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opiskelijoille Jylpyn kampuksella.

Opinnäytetyöni on osa 2,6 Kestävä kansakunta -hanketta. Hankkeen tarkoituksena on mm. etsiä syitä alhaiseen syntyvyyteen (Pekkola, Engelhardt, Hänninen, Lehtonen & Ojala 2011, 61).

2 SEKSUAALITERVEYS

2.1 Seksuaalisuus

Seksuaalisuus on ihmisen synnynnäinen kyky ja valmius reagoida fyysisesti ja psyykkisesti aistimuksiin sekä virikkeisiin mielihyvää kokemalla. Se tarkoittaa myös valmiutta pyrkiä näihin kokemuksiin. Seksuaalisuuteen kuuluvat biologinen sukupuoli, seksuaalinen kehitys ja suuntautuminen, sosiaalinen sukupuoli-identiteetti sekä sen mukainen rooli ja suvun jatkaminen. Seksuaalisuutta voidaan kokea ja ilmaista asenteina, arvoina, uskomuksina sekä suhteena itseen ja muihin ihmisiin. Seksuaalisuuteen ja sen ilmaisuun vaikuttavat biologiset, psykologiset, kulttuuriset, sosiaaliset, poliittiset, historialliset, uskonnolliset, taloudelliset ja henkiset tekijät. (Seksuaalioikeuksien julistus 1999.)

Hyvä seksuaaliterveys edellyttää kunnioittavaa ja positiivista asennetta seksuaalisuuteen ja sisältää mahdollisuuden nautinnollisiin ja turvallisiin seksuaalisiin kokemuksiin vapaana pakottamisesta, riistosta ja väkivallasta. Jotta hyvä seksuaaliterveys voitaisiin saavuttaa ja ylläpitää, kaikkien ihmisten seksuaalioikeuksia tulee kunnioittaa ja suojata. (Seksuaalisuus 2010.)

Tuloksien mukaan suurin osa yläkouluikäisistä 7. luokkalaisista nuorista ei tiedä, mitä seksuaalisuudella tarkoitetaan. Pojat etenkin käsittivät seksuaalisuuden pelkkänä yhdyntänä sekä seksin harrastamisena. (Piiroinen 2006, 44 - 47; Vartio & Vuolteenaho 2008, 81; Elf 2005, 14.) Monelle yhdeksäsluokkalaiselle on epäselvää seksuaalisuuden määrittely sekä se mitä kaikkea se pitää sisällään (Piiroinen 2006, 44 - 47; Laakso 2007, 32 - 33).

7. luokkalaiset pitivät ainakin osittain seksuaalisuutta varsin fyysisenä tapahtumana ja aikuisuuteen kuuluvana asiana. Kyselyyn vastanneista suurin osa piti seksuaalisuutta jonain laajempänä ilmiönä, mutta ”eivät osanneet sanoa” tai ”eivät tienneet” tarkalleen mitä seksuaalisuus sisältää tai on. (Piiroinen 2006, 44.)

Seitsemäsluokkalaiset kuvasivat yleisimmin seksuaalisuutta yhdyntänä ja seksin harrastamisena. Seksuaalisuudessa nähtiin myös henkistä ja sosiaalista ulottuvuutta, vaikka fyysinen ulottuvuus painottui. Osa vastaajista (6/36) kuvasi seksuaalisuuteen

liittyviä tunteita, mielihyvää ja rakkautta. Useampi poika liitti tunteet osaksi seksuaalisuutta kuin tyttö. Muutama nuori liitti seksuaalisuuteen murrosiän ja sen tuomat tunteet. Nuoret tietävät, että murrosiässä seksuaalisuuden kokeminen ja kiinnostus toista sukupuolta kohtaan kasvavat. He kokivat seksuaalisuuden luonnolliseksi osaksi murrosikää ja ymmärtävät sen muokkautuvan murrosiässä. (Piiroinen 2006, 44 – 45.)

Muutama vastaaja (2/36) liitti seksuaalisuuteen seksuaalisen suuntautumisen. Seitsemäsluokkalaiset oppilaat ovat siinä kehitysvaiheessa, että heitä miellyttää samaa sukupuolta oleva kaveri, joten osa heistä on voinut miettiä seksuaalisuutta ja suhtautumista samaa ja eri sukupuolta olevaan. Tällöin kavereiden merkitys korostuu ja nuoret peilaavat itseään suhteessa kavereihin. (Piiroinen 2006, 45.)

Monelle 7. luokkalaiselle tytölle seksuaalisuus ja siihen liittyvät asiat oli vielä arvoitus. Suurin osa tytöistä ei osaa kuvata tai tiedä kuinka laaja seksuaalisuuskäsite on. Seksuaalisuus liitetään usein osaksi murrosikää, seksin harrastamiseksi ja fyysisiksi kontakteiksi. Joillekin seksuaalisuus voi olla haluja, nautintoja ja seksuaalista suuntautumista. Seitsemäsluokkalaiset tytöt pohtivat seksuaalisuuden olevan myös lasten saamista sekä omien tarpeiden tyydyttämistä. (Piiroinen 2006, 46.)

Seitsemäsluokkalaisille pojille seksuaalisuus on usein seksiä ja yhdyntää. Pieni osa pojista ei mielestään osaa kuvata seksuaalisuutta tai tiennyt mitä se on. Seksuaalisuus on pienelle osalle murrosikään liittyvää käyttäytymistä ja seksikkyyttä. Seksuaalisuus voi olla myös tunteiden näyttämistä, toisesta kiinnostumista ja rakkautta. (Piiroinen 2006, 46.)

Lukion 2. ja 3. luokan opiskelijoilta kysyttäessä he määrittelivät seksuaalisuuden seuraavasti: seksuaalisuus on osa minäkuvaa ja ihmisen kokonaisuutta, missä on yksilöllistä vaihtelevuutta. Seksuaalisuuteen kuuluu vuorovaikutus, joka ilmenee hellyytenä, rakkautena, toisen huomioimisena ja seksinä. (Järvinen 2007.)

2.2 Seksuaalinen kehitys nuoruudessa

Syntymästä lähtien ihminen on seksuaalinen olento. Seksuaalisuus on eri ikäkausina kovinkin erilaista, vaikka henkilö tavoittelee samoja asioita; ihmissuhteiden lähentymistä, hellyyttä, turvallisuutta ja oman kehon mielihyvää. Koko elämän ajan ihminen

kehittyy seksuaalisesti erilaisten kehitysvaiheiden kautta. Seksuaalisuutta voi uhata muun muassa tietotulva, mikä mahdollisesti saattaa kasata nuoren harteille paineita olla mediassa esiintyvien ihmisten kaltainen, joilla on vilkas ja onnellinen seksielämä. Nuorella tämä voi johtaa turhaan haluun päästä eroon neitsyydestä tai poikuudesta liian aikaisin. (Juvakka & Kalkkinen 1998, 37 - 38; Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2000, Cacciatore 2006a, 205.) Nuoren tulee saada mahdollisuus kasvaa rauhassa ja kokea yksityisyyttä, jotta hän pystyy sopeutumaan muuttuvaan kehonkuvaan (Kinnunen 2001, 102 - 103).

Seksuaalinen kehitys tapahtuu yksilöllisesti portaittain, yhdessä fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kehityksen kanssa. Nuoren seksuaalisuuden piirteitä ovat keskeneräisyyden kokemukset, tietojen hakeminen, oman kehon ihmetteleminen ja halu jakaa hankittuja seksuaalikokemuksia. Hallitsevia tunteita ovat mielihyvän, nautinnon, pettymyksen ja epätietoisuuden tunteet. (Cacciatore 2006a, 205.) Nuorelle on tärkeää olla toisten silmissä normaali. Muutosten keskellä nuori etsii jatkuvuutta ja samanlaisuutta. Hän haluaa olla uskottava ja luotettava, mutta pelkää näiden mukanaan tuomaa vastuuta. (Erikson 1994, 128 - 133.)

Seksuaalinen kehittyminen voidaan jakaa kolmeen tasoon; järki, tunne ja biologia. Järjen tasolla ihminen oppii, ymmärtää ja omaksuu tietoa eri tavoin, kun taas tunteen tasolla ihminen kokee, ymmärtää ja opettelee hallitsemaan erilaisia tunteita. Biologisella tasolla jokainen ihminen kehittyy mieheksi tai naiseksi omaa tahtiaan. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2000.)

Seksuaalinen kehitys voidaan nähdä portaikkona, jossa on yhdeksän askelmaa seksuaalisuuden portaina (ks. kuva 1). Koska jokaisella kehitysvaiheella on oma tehtävä, on tärkeää, että ihminen pysähtyisi tarvittaessa pohtimaan omaa portaikkoaan. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2000.) On harvinaista, että ihminen käy läpi jokaisen portaan oikeassa järjestyksessä. Tärkeää on, että jokaisella portaalla käydään ja opitaan siihen liittyvät asiat. Vaarallista olisi hypätä suoraan ensimmäiseltä portaalta viimeiselle portaalalle. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2000.)

PORRAS 9. Rohkaistuminen ja rakastelu Omien valintojen ja päätöksien tekeminen ja vastuunkanto, nuoren omat siivet "kantavat"
PORRAS 8. Mikä tuntuu hyvältä Toisen kanssa nautinnon ja kiihottumisen opettelu, aikuisten esileikit
PORRAS 7. Suudellen Rakkautta ilmaiseminen suutelemalla, kumppanin tunteiden huomiointi, seksuaalisen kiihottumisen merkityksen ymmärtäminen
PORRAS 6. Käsi kädessä Ymmärrys toista ihmistä kohtaan suhteessa itseen, seurustelun pelisäännöt Tärkein kehitysvaihe, joka vaikuttaa tulevaisuuden kaikkiin parisuhteisiin
PORRAS 5. Tykkään susta Tunteiden ilmaisu ihastuksen kohteelle, selviytymisen keinot vastoinkäymisissä
PORRAS 4. Tuttu - kaverille kerrottu Luottamus ja uskallus kertoa kaverille omista tunteista
PORRAS 3. Tuttu/salattu Tuttuun kohdistuvat ihastumisen ja rakastumisen tunteet
PORRAS 2. Idolirakkaus Ihastumisen ja rakastumisen tunteiden opettelu
PORRAS 1. Äiti/isä -nainen/mies -ensirakkaus Rakastuminen ja pettymyksistä selviäminen, kun vanhemman kanssa ei voi mennä naimisiin

Kuva 1. Seksuaalisuuden portaavat (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2000)

2.2.1 Varhaisnuoruuden seksuaalinen kehitys

Nuoren elämä tähtää kehityksen ja taantumuksen kautta autonomian hankkimiseen. Varhaisnuoruudessa (ikävuodet 12 - 14) fyysinen kehitys on nopeimmillaan ja kehon muutokset aiheuttavat nuorelle ärtyneisyyttä ja levottomuutta. (Aalberg & Siimes 2007, 67 - 69.) Nuori pohtii itseään yksilönä ja testaa tätä esimerkiksi huomiota herättävillä asuilla tai meikeillä. Hänelle muodostuu käsitys yhteisönsä seksuaalikulttuurista kokeilemalla, miten missäkin tilanteessa ja iässä on sopivaa käyttäytyä. Seksuaalisuus kiinnostaa nuorta ja hänen on tärkeää saada siitä luotettavaa tietoa. (Cacciatore 2006a, 205 - 206.)

Kulttuurin kautta nuoret saavat vaikutteita ja vastaanottavat monia viestejä seksuaalisten tunteiden kokemisesta, hallitsemisesta ja ilmaisemisesta. Lehdet, televisio ja Internet toistavat historiallista käsitystä siitä, että naisen kuuluu olla seksuaalisesti passiiv-

vinen ja miehellä kuuluu olla kontrolloimattomia haluja. Aikuisen tehtävänä on oikeista nuorelle näitä käsityksiä. Ikävä kyllä aikuisen puheet ovat usein uhkailua sukupuolitaudeista ja syyllistävää moralismia. Tämä aiheuttaa ristiriitaa etenkin tytöille, kun seksuaalinen uteliaisuus ajaa heidät konfliktiin ns. hyvän tytön identiteetin säilyttämisestä. (Kontula 2008, 122 - 124.)

2.2.2 Nuoruuden ja jälkinuoruuden seksuaalinen kehitys

17 - 20-vuotiaat nuoret opiskelevat joko ammattikoulussa tai lukiossa. Moni nuori muuttaa omaan kotiin ja toimeentulo edellyttää töissä käyntiä. Opiskeluikäinen elää varsinaisen nuoruuden (ikävuodet 15 - 17) ja jälkinuoruuden (ikävuodet 18 - 22) aikaa. Hän alkaa sopeutua vähitellen muuttuneeseen kehonkuvaan, mutta kaipaa yhä vahvasti muiden hyväksyntää. Nuori kokee oman mieheydensä tai naiseutensa epävarmaksi, ja siksi hän voi tehdä hetero- ja homoseksuaalisia kokeiluja oman seksuaalisuutensa löytymiseksi. (Aalberg & Siimes 2007, 69 -71.)

Nuori itsenäistyy vanhemmista, mutta kaipaa vastoinikäymisissä vielä turvallisen aikuisen tukea. Muutoin nuori tukeutuu ikätovereihinsa yhä enenevässä määrin. Nuoren tunteet, harkinta ja biologiset vaistot alkavat muotoutua hallittavaksi kokonaisuudeksi. Persoonallisuus rakentuu ja nuoren seksuaalinen identiteetti vahvistuu. Nuoren tiedon lisääntyessä seksuaaliset halut vahvistuvat ja samalla pelot poistuvat. Nuori saa seurustelukokemuksia, joiden kautta yhdynnät voivat tulla ajankohtaisiksi. Nuori kiinnostuu myös tulevaisuudesta ja oman elämänsä suunnittelusta. (Cacciatore 2006a, 208; Cacciatore 2006b, 429.) Vakituisen seurustelun nuoret aloittavat keskimäärin 16 - 17 vuoden iässä (Kontula 2008, 112 - 113).

Jälkinuoruudessa oma identiteetti jäsentyy ja nuori kohtaa vanhempia tasa-arvoisesti. Itsekeskeisyyden tilalle tulee empaattinen ajattelu, jolloin nuori kykenee huomioimaan muut ja tekemään kompromisseja. Näin jälkinuoruudessa vakavammat seurustelusuhteet muodostuvat. Nuori ajattelee itsensä yhteiskunnan jäseneksi ja kantaa oman vastuunsa. Nuoren ammatillinen päämäärä alkaa vakiintua. Kavereiden valintaan vaikuttaa useimmiten jokin yhteinen ideologia tai harrastus. (Aalberg & Siimes 2007, 69 - 71.)

2.3 Seksuaalikäyttäytyminen

Miesten ja naisten seksuaalikäyttäytyminen ja siihen liittyvät arvot ja toiveet ovat lähentyneet toisiaan. Nuoret miehet ja naiset ovat seksuaalisesti melko tasa-arvoisia. Myös vapaamielisyys on lisääntynyt: yhä useammat hyväksyvät seurustelevien nuorten yhdynnät, seksin ilman rakkautta, naisten seksuaalisen aloitteellisuuden ja kaupallisen seksin. Naiset toivovat kuitenkin aiempaa useammin uskollisuutta kumppaniltaan. Viimeisen vuoden aikana 25 %:lla miehistä ja 15 %:lla naisista on ollut useampi kuin yksi kumppani. (Apter, Kontula, Ritamies, Sieberg & Hovatta 2005.)

Seksuaaliseksi riskitilanteeksi seitsemäsluokkalaiset kuvasivat sukupuolitautilien tarttumisen ja yhdynnän ilman ehkäisyä. Siitä huolimatta nuoret eivät raportoineet käyttävänsä kondomia. Osa nuorista luuli, että sukupuolitaudin voi ehkäistä käyttämällä jälkiehkäisyä tai keskustelemalla kumppanin kanssa. Mikäli seitsemäsluokkalainen nuori oli ollut suojaamattomassa yhdynnässä, ei hänellä ollut valmiuksia selvittää mahdollista sukupuolitautia tai raskautta. (Piiroinen 2006, 53, 62; Laakso 2007, 37; Kangas 2009, 77.) Suurin osa seitsemäsluokkalaisista piti ennen aikaista raskautta riskinä ja tälle heidän mielestään altistaa vähäinen seksuaalikasvatus ja alkoholin käyttö. He uskoivat selviävänsä ennen aikaisesta raskaudesta tekemällä raskaustestin ja odottelamalla. Näiden lisäksi nuoret antaisivat asian vain olla tai tarkkailisivat tilannetta kumppaninsa kanssa. (Piiroinen 2006, 54 - 55.)

Yhdeksäsluokkalaisia poikia erityisesti mietitytti, koska sukupuolitaudin voi saada. Pojat arvelivat, voiko suudellessa tarttua sukupuolitauti. Tytöt eivät tieneet, ettei jälkiehkäisyä katsota varsinaiseksi ehkäisymenetelmäksi. He halusivat tietoa jälkiehkäisyyn sivuvaikutuksista, ehkäisymenetelmän saatavuudesta, hinnoista, luotettavuudesta ja käytön mahdollisista esteistä. (Laakso 2007, 36 - 37.) Yhdeksäsluokkalaisista nuorista suurin osa tietää, kuinka sukupuolitaudeilta suojaudutaan ja miten tulee toimia, mikäli epäilee saaneensa tartunnan sukupuolitaudista (Piiroinen 2006, 53, 62).

Yhdeksäsluokkalaisista suurin osa piti ennen aikaista raskautta riskinä, mutta kuvausten mukaan osaisivat toimia tilanteessa seitsemäsluokkalaisia paremmin. Yhdeksäsluokkalaisten mielestä ennen aikaiselle raskaudelle altistaa koulun antama vähäinen seksuaalikasvatus ja se, ettei ehkäisyä osata käyttää asian vaatimalla tavalla. (Piiroinen 2006, 63 - 64.)

Suurin osa yhdeksäsluokkalaisista nuorista ilmoitti joskus halanneensa toista sukupuolta olevan kanssa ja reilusti yli puolet ilmoitti suudelleensa toista suulle (68 %) ja hyväilleensä vaatteiden päältä (60 %). Noin viidesosa ilmoitti seurustelewansa vakituisesti. Sukupuoliyhdyntässä oli ollut 27 % nuorista ja heistä tytöt olivat kokeneempia sukupuoliyhdyntässä kuin pojat. Suurin osa nuorista oli kokenut ensimmäisen yhdyntänsä 14 - 15-vuotiaana. Nuorista alle prosentti oli kokenut yhdynnän 11-vuotiaana, vajaa prosentti 12-vuotiaana, reilu 3 % 13-vuotiaana, vajaa kymmenesosa 14-vuotiaana ja vajaa 12 % 15 - 16 -vuotiaana. (Mönttinen & Tuppurainen 2011, 41 - 42.)

Viimeisimmässä yhdynnässä kondomia oli käyttänyt reilu 65 %. Kondomin käyttämättömyys oli myös yleistä, lähes kolmasosa ei ollut käyttänyt kondomia viimeisimmässä yhdynnässä. E-pilleri oli toiseksi yleisimmin käytetty, lähes kolmasosa nuorista ilmoitti sen ehkäisymenetelmäksi. Jälkiehkäisyn käyttö (5,8 %) oli yhä varsin vähäistä yhdeksäsluokkalaisilla. (Mönttinen & Tuppurainen 2011, 43 - 44.)

2.4 Seksuaaliterveyspalvelut

Seksuaaliterveyspalveluihin luetaan kaikki palvelut, joissa jollain tapaa käsitellään seksuaalisuutta tai parisuhdetta (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007). Yhdistyneet kansakunnat edellyttivät vuoden 1994 kokouksessa, että seksuaaliterveyspalvelut tulisi järjestää jokaisessa maassa osana perusterveydenhuoltoa (United Nations 1994).

Perhesuunnittelu nähdään raskauden ehkäisyä laajempänä käsitteenä, minkä alle luetaan raskauden ehkäisy sekä sukupuolikasvatus eli seksuaalikasvatus, hedelmättömyyshoidot, adoptiot ja perinnöllisyysneuvonta (Poikajärvi & Mäkelä 1998). Duodecimin määritelmän mukaan perhesuunnittelu on perheen lukumäärän ja lasten syntymääjankohdan suunnittelua (Lääketieteen termit 2007).

Raskauden ehkäisy termillä tarkoitetaan raskauden alkamisen ehkäisyä, joko estämällä hedelmöittyminen tai hedelmöittyneen munasolun kiinnittyminen kohdun seinämään tai varhaisessa vaiheessa lääkkein aiheutettu keskenmeno (Lääketieteen termit 2007). Kansainvälinen perhesuunnitteluliitto IPPF määrittelee raskauden ehkäisyn miksi tahansa keinoksi, millä raskaus pystytään ehkäisemään (What is contraception 2010).

Raskauden ehkäisyneuvonnot tulivat kuntien alaisuuteen vuonna 1972 kansanterveyslain mukaan. Kuntien terveysasemat tarjoavat äitiysneuvonlapalveluita sekä monissa kunnissa äitiysneuvonlapalveluiden yhteydessä on ehkäisyneuvonlapalvelut. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa sekä työterveydessä toteutetaan ehkäisyneuvontaa. Terveyskeskuksissa hoidetaan vastaanotto toiminnan osana sukupuolitautilien ja raskauden keskeytysten hoito sekä hedelmättömyyshoidot. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 47 - 48.)

2.5 Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen ohjelma

Suomen ensimmäisen kansallisen seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen toimintaohjelman tavoitteena on edistää sekä väestön että pariskuntien ja yksilöiden seksuaali- ja lisääntymisterveyttä. Ohjelma on sosiaali- ja terveysministeriön järjestämä, ja se on tarkoitettu sosiaali- ja terveydenhuollossa toimiville työntekijöille, keskeisille yhteistyötahoille ja kunnallisille luottamushenkilöille. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 3.)

Toimintaohjelmassa linjataan lähivuosien seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämistyötä ja toimintatapoja, sen johtamista, palvelurakennetta sekä osaamisen kehittämistä. Seksuaaliterveyteen liittyvä neuvonta integroidaan palveluihin sekä ehkäisevään työhön että sairaanhoitoon. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 3.)

Sosiaali- ja terveysministeriön suosituksen mukaan raskauden ehkäisyneuvonnot on päästävä viipymättä, nuorten saman viikon sisällä ilmoittamisesta. Alle 20-vuotiaille raskauden ehkäisy järjestetään maksutta ja lääkkeellisten raskauden keskeytysten turvallisuudesta huolehditaan. Toistuvien raskaudenkeskeytysten hoitoon ja ehkäisemiseen kiinnitetään erityistä huomiota. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 108.)

Sukupuolitautilien torjumiseksi on lisättävä kondomien käyttöä sekä parannettava väestön tietoisuutta tautien leviämisestä. Kaikilta alle 25-vuotiailta raskauden ehkäisyneuvonnot hakeutuvilta nuorilta aikuisilta seulotaan klamydia. Myös positiivisen näytteen antaneiden seksikumppaneiden tutkimukseen ja hoitoon saattamista tehostetaan. Lisäksi tehostetaan seksuaalista väkivaltaa kokeneiden henkilöiden tunnistamista ja hoitoa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007, 111–115.)

3 SEKSUAALIKASVATUS

3.1 Mitä on seksuaalikasvatus?

Seksuaalikasvatus on yksi terveystieteiden muoto. Jokainen, joka on tekemisissä lasten ja nuorten kanssa on eräänlainen seksuaalikasvattaja. Tällöin hän välittää nuoremmalleen oman mallin naiseudesta tai mieheydestä ja omat tapansa osoittaa tunteita ja suhtautumista muita kohtaan. (Cacciatore 2006a, 205 - 206.) Seksuaalikasvatuksella tavoitellaan muun muassa hyvää seksuaaliterveyttä, riittävien seksuaalitietojen omaksumista, oman seksuaalisuuden kokemuksia ja ratkaisemattomien ongelmien käsitteilyä. Seksuaalikasvatus ei lisää nuorten seksuaalista kanssakäymistä, vaan vähentää nuorten riskin ottoa erilaisissa tilanteissa. (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 21 - 23; Greenberg, Bruess & Mullen 1993, 9.)

Seksuaalikasvatusta voidaan toteuttaa kolmella eri tasolla. Seksuaaliopetuksen pohjana on opetussuunnitelma. Sitä voidaan antaa monissa yhteyksissä erilaisille ryhmille, kuten koulussa oppitunneilla sekä kotona vanhempien toimesta tai harrastuspiireissä luotettavan aikuisen toimesta. Seksuaalivalistus tapahtuu esimerkiksi kampanjoiden avulla, jolloin suuri joukko ihmisiä saa informaatiota suullisesti tai kirjallisesti. Tavoitteena valistukselle on tuoda esiin ajankohtaisia asioita, luoda keskustelua ja saada ihmiset miettimään valintojaan. Seksuaalivaltuutus on seksuaalisuuteen liittyvien ongelmien ja kysymysten pohjalle perustuvaa vuorovaikutuksellista ammatillista työtä, jota voi saada terveydenhoitajan vastaanotolla, puhelimen tai sähköpostin välityksellä tai lääkärilehtien palstoilla. (Bildjuschkin & Malmberg 2002, 9, 13 -14; Ilmonen & Nissinen 2006, 41 - 45, 444, 452.)

Nuoret tarvitsevat ennalta suunniteltua sekä monipuolista seksuaalikasvatusta, koska tämä antaa hyvän perustan elämälle. Hyvin toteutettu seksuaalikasvatus parantaa yksilön tietotaitoa, ohjaa nuoren käyttäytymistä ja päätöksentekoa sekä parantaa itsetuntoa ja toisten arvostusta. Näin se tukee nuorten kehitystä ja lisää heidän vastuullisuutta sekä informaatiota ja taitoja kommunikoida ihmissuhteissa ja suojautua ei-toivotuilta raskauksilta sekä sukupuolitaudeilta edistämällä terveyttä kokonaisuudessaan. (Cowie, Boardman, Dawkins & Dawn 2004; Liinamo, Jokinen & Varstala 2009.)

Nuoruusiässä seksuaalikasvatuksen tarve korostuu, kun nuoren elämäkokemus ei riitä kohtaamaan vastaantulevia ongelmia (Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 20). Ensimmäinen seksuaalikasvatuksen toteuttaja on nuorille koti ja koulun tehtävänä on tarjota riittävä tietomäärä. Silti on perheitä, joissa seksuaalikasvatus ei toteudu kotona. (Konttula, Cacciatore, Apter, Bildjuschkin, Törhönen, Koski & Tiilo 2001, 96 – 98.) Vanhemmat voivat kokea oman seksuaalisuutensa epävarmaksi tai eivät uskalla puhua seksuaalisuuteen liittyvistä asioista, koska vaativat itseltään asiantuntijan tietotaitoa. Toiset vanhemmat odottavat lapsen kysyvän asiasta. Ihmiselle on kuitenkin vaikeaa kysyä vieraasta asiasta. (Greenberg, Bruess & Mullen 1993, 427 – 431.)

Kärkkäisen tutkimuksen mukaan koulu oli oppilaiden mielestä tärkein ja luontevin tiedonlähde seksuaalisuuteen ja seksiin liittyvissä asioissa. Tv ja lehdet olivat toiseksi tärkein tiedonlähde ja koti kolmanneksi tärkein seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa. (Kärkkäinen 2008.)

2,6 Kestävä Kansakunta -hankkeen tutkimuksesta ilmenee, että noin puolet vastaajista ei ole saanut seksuaalisuuteen ja lisääntymisterveyteen liittyviä palveluita. Miehistä yli 70 % ei ollut saanut lainkaan palveluita. (Pekkola ym. 2011, 56.)

3.1.1 Koulun seksuaalikasvatuksen tavoitteet

Mitä terveydestä tulisi oppia, riippuu eri tieteenaloista. Esimerkkeinä biologian ja liikunnan opettajan terveyskäsitteet voivat erota toisistaan aika lailla. (Vertio 2003, 107.) Hyvään seksuaalikasvatukseen ei ole olemassa yhtä ainoaa ja oikeaa tapaa vaan hyviä tuloksia saavutetaan monin eri tavoin. Tällöin avainasemassa on opettaja, joka käyttää omaa persoonaansa ja itselleen sekä lapsille ja nuorille sopivia lähestymistapoja. (Välimaa 2004, 145.)

Seksuaalikasvatuksen keskeisin tavoite on antaa nuorelle tietoja seksuaalisuudesta ja seksistä. Tavoitteena on myös tukea seksuaalisen identiteetin kehittymistä läpi elämän. Nuoren maailmaan kuuluu ”kaikki-mulle-tässä-nyt ja heti” -asenne, joten nuoren olisi hyvä oppia hahmottamaan elämänsä kokonaisuus. Seksuaalikasvatuksella tuetaan nuorta tekemään elämässä oikeita valintoja terveyden ja mielihyvän tuntemusten perusteella ja lisätä nuoren ymmärrystä omien valintojen vaikutuksesta pidemmäl-

lä ajanjaksolla. Nuoren tulisi kuitenkin saada kehittyä omaa ääntä kuunnellen ja kunnioittaen. (Bildjuschkin & Malmberg 2002, 9 – 12; Välimaa 2004, 141 – 142.)

Seksuaalikasvatus on oltava sisällöltään ja opetusmenetelmiltään monipuolista. Seksuaalikasvatusta annettaessa on huomioitava nuoren näkökulma eli käsiteltävä asioita nuoren mielestä kiinnostavasti. Nuorta ei kiinnosta klamydia sairautena, vaan se tilanne, jossa klamydian voi saada. Nuorta kiinnostaa, kuinka asiat elämässä tapahtuvat, miltä murrosiässä tuntuu ja miten muut nuoret kokevat itsensä. (Kinnunen 2001, 108; Bildjuschkin & Ruuhilahti 2008, 24 – 25.) Nuorta tulee tukea oman kehon haltuunottoon ja antaa toimintamalleja riskitilanteiden varalle. Nuorelle on tärkeää, että hän oppii suojaamaan omaa kehoaan ja seksuaalisuuttaan. Nuorelle opetetaan tosielämässä käytettäviä strategioita. Usein seksuaalisuuteen liittyvä päätöksenteko koetaan vaikeaksi. (Cacciatore 2006a, 224 - 225, O'Sullivan, Udell & Patell 2006, 343 – 345.)

3.1.2 Seksuaalikasvatuksen toteutus kouluissa

On osoitettu, että koulun opetuksella on vankka asema etenkin yläkouluikäisten poikien seksuaalitietojen parantumisessa (Kontula ym. 2001, 75). Seksuaalikasvatuksen pitää kuulua osana kaikkeen kasvatus- ja opetustoimintaan esikouluista toisen asteen oppilaitoksiin ja sen tulee tavoittaa tasa-arvoisesti kaikki lapset ja nuoret. Seksuaalikasvatuksen tulisi tapahtua käyttäen monipuolisia menetelmiä, jolloin tuetaan lasten ja nuorten vuorovaikutuksellisia ja sosiaalisia valmiuksia. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2007, 38 – 39, 132 – 133.) Koulun henkilökunnan mukaan seksuaalikasvatuksen tulisi lähteä nuorten kotoa ja perheissä vallitsevat arvot ovat tärkeässä asemassa nuorten seksuaalisessa kasvussa (Reinikainen 2002, 76 - 77; Harjula & Tenhiälä 2001, 56 - 57).

Peruskoulussa seksuaalikasvatuksen perustan muodostavat biologia, ympäristö- ja luonnontiede ja terveystieto. Valtakunnallisen opetussuunnitelman mukaan alakouluissa käsitellään muun muassa tunteita, vuorovaikutusta, ihmisen keho ja sen kehitystä sekä fyysisen koskemattomuuden oppimista ja suvaitsevuuutta. Tavoitteena on ymmärtää ihmiselimestön rakennetta, elintoimintoja ja seksuaalisuutta. (Opetushallinto 2007, 170 – 179.)

Yläkouluissa seksuaalikasvatuksen toteuttaminen helpottui 2000-luvulta lähtien, kun peruskoulujen 7. – 9. opetussuunnitelmaan tuli mukaan terveystieto. Terveystiedon tunneilla käsitellään muun muassa nuoruuden kehityksen erityispiirteitä ja -tarpeita, ihmissuhteita, seksuaalisuutta ja itsetuntemusta, käyttäytymistä, arvoja ja normeja. Terveystiedossa pohditaan vastuullista seksuaalikäyttäytymistä, opetellaan tavallimmat sukupuoliteitse tarttuvat taudit sekä tarkastellaan raskauden ehkäisyn merkitystä ja menetelmiä. Biologianopetus tukee seksuaalikasvatusta, kun tunneilla aiheina ovat ihmisen seksuaalisuus ja sen eri ilmenemismuodot, biologinen perusta, ihmisen rakenne ja elintoiminnot sekä lisääntyminen. (Opetushallinto 2004, 180 – 182, 200 – 202.)

3.2 Nuorten toiveet seksuaalikasvatuksesta

Useat tutkimukset kertovat kouluterveydenhoitajan olevan tärkeä seksuaalikasvatuksen toteuttaja kouluissa. Nuorten toiveita kohdistuen terveydenhoitajaan olivat hyvä tavoitettavuus, henkilökohtaiset ominaisuudet, valistusmateriaalin käyttö toiminnan tukena sekä selkeä ja ajantasainen tieto asioista. Terveydenhoitajan toivottiin olevan sinut oman seksuaalisuutensa kanssa, luonteva seksuaalikasvattaja, luotettava ja helposti lähestyttävä. Moni nuori toivoi terveydenhoitajan olevan melko nuori, jotta hän pystyisi asettumaan nuoren asemaan. Nuoret toivoivat, ettei terveydenhoitaja käytä seksuaalikasvatuksessa saarnaavaa opetustyyliä eikä ilmaise omia moraalikäsitteitä. (Kolari 2007, 36, 39 - 40; Laakso 2008, 43, 45; Mollberg 2009, 67; Kangas 2009, 84; Maidell 2005, 47; Harjula & Tenhiälä 2001, 70.)

Nuorten mukaan opettaja ei saa olla epävarma, häpeilevä, epäkunnioittava tai pitää seksiä syntinä. Poikien toiveissa opettajan suhteen ilmeni seksin näkeminen positiivisena voimavarana. Opettajan on oltava rohkea kuuntelemaan oppilaiden mielipiteitä sekä rakentaa keskustelua näiden pohjalta. (Laakso 2008, 47; Maidell 2005, 55.)

Nuoret toivoivat, että seksuaalisuuteen liittyvät perusasiat käsitellään sekaryhmissä, mutta omaa sukupuolta käsittelevien asioiden läpikäynti tehtäisiin tyttö- ja poikaryhmissä. Toiveena nuorilla on, että opettaja olisi samaa sukupuolta, jolloin arempien asioiden käsittely olisi helpompaa. (Laakso 2008, 36; Mollberg 2009, 74.)

Nuorten toiveena oli, että seksuaalikasvatusta kehitettäisiin jatkossa toiminnallisempaan suuntaan. Opetuksessa voi käyttää rastitehtäviä ja työpajoja. Nuorten mielestä perinteistä kalvo-opetusta tulee vähentää ja panostaa konkreettisten esimerkkien käyttöön opetuksessa. Vierailut järjestöihin ja ehkäisyneuvolaan ovat toivottuja. Nuoret ehdottivat teemapäivien tai -viikkojen järjestämistä koululla. Seksuaaliopetuksen sisältöä suunnitellaan yhdessä terveydenhoitajan ja luokan kanssa. Terveydenhoitajan ja luokan opettajan toivotaan kysyvän ennakkoon nuorilta toiveita opetuksen sisällöstä, jolloin seksuaalikasvatus vastaa paremmin nuorten omia tarpeita. (Kolari 2007, 48 - 49; Laakso 2008, 41 - 43; Järvinen 2007, 53 - 55; Mollberg 2009, 66; Kangas 2009, 64.)

Yläkouluikäisten nuorten mielestä seksuaalikasvatuksessa tulisi kiinnittää enemmän huomiota seurusteluun ja keskusteluun ensimmäisestä yhdynnästä sekä sen merkityksestä ja siihen liittyvistä suorituspainesta. Erityisesti nuorille pojille tärkeitä aiheita ovat vastuullisuus ja toisen huomiointi. Poikien mielestä yhdeksännellä luokalla keskusteluissa oleva seurustelun tunnepuoli tulee liian myöhään. Tytöt toivovat seurustelun velvollisuuksien ja vastuullisuuden olevan tärkeä osa seksuaaliopetusta koko yläkoulun ajan. (Laakso 2008, 35, 38; Kangas 2009, 68; Harjula & Tenhiälä 2001, 68.)

Yhdeksäsluokkalaisten tyttöjen mielestä seksuaalikasvatus on tärkeä aihe koulussa, mutta tähän nähden tunteja oli suuren osan mielestä käytössä liian vähän. Suurin osa toivoi tunneilla käsiteltävän, kuinka toimia tai ajatella vastakkaisesta sukupuolesta. Tytöt toivoivat, että seksuaalikasvatuksen tunneilla käsiteltäisi myös ruumiillisuutta, kauneusihanteita, kauneusleikkauksia, seksuaalista häirintää ja seksuaalivähemmistöjä, sillä näitä aiheita ei tunneilla käsitelty juuri lainkaan. Suurin osa tytöistä koki, että sukupuolineutraali opetustapa ei toimi seksuaalikasvatuksessa. Lisäksi tytöt pitivät tärkeänä käsiteltävänä aiheena median suhdetta seksuaalisuuteen. (Mollberg 2009, 67, 73 - 74, 76 -78, 84.) Homoseksuaalisuutta tulee käsitellä enemmän, jotta suvaitsevaisuus ja oikea tieto lisääntyvät (Harjula & Tenhiälä 2001, 78 - 80).

Nuoret toivoivat tunneilla käsiteltävän itsetuntemusta, kuten psyykkisiä ja fyysisiä muutoksia ja sukupuolten välisiä eroja, murrosikää ja seksuaalisuuden vaiheittaista kehittymistä. Monelle nuorelle seksuaalisuus on vieras asia ja he kaipaavat neuvoja ja aikuisen ohjausta seksuaalisuuteen. (Maidell 2005, 43 - 47.) Nuorten mielestä pitäisi

käsitellä omien rajojen tuntemista, oman arvon ymmärrystä sekä naisten oikeuksia omiin päätöksiin (Kangas 2009, 74).

Nuoret kokivat saaneensa liian vähän tietoa liittyen sukupuolielimiin, seurusteluun, sukupuolirooleihin, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin, seksuaaliseen ahdisteluun ja asiallisiin tiedonlähteisiin. Nuoren kuvasivat myös tietonsa heikoksi myös suhteessa seksiin mediassa, seksuaalilainsäädäntöön, seksuaalioikeuksiin sekä sukupuolimoraaliin ja hedelmöitykseen sekä synnytykseen. Nuoret kertoivat, että koulussa on puhuttu seksistä, mutta sen henkiset ulottuvuudet on jätetty käsittelemättä. Yläkouluikäiset eivät ole käsitelleet seksuaalikasvatuksen tunneilla itsetyydytystä, vaan tämä aihe oli jätetty itseopiskelun varaan. (Kangas 2009, 70, 72.)

Nuoret kertovat perheen olevan merkittävä osa lähiympäristöä, mutta enemmistö nuorista kertoo saaneensa joko hyvin vähän tai ei lainkaan tietoa seksuaalisuudesta perheeltään. Osa nuorista koki vanhemmilta saadun ohjaustilanteen noloksi ja kiusalliseksi. Vanhemmilta saatu tieto jäi vähäiseksi, koska vanhemmat olettivat nuorten saavan saman tiedon muualta. Vanhempien vaikeneminen seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa saattoi nuorten mukaan johtua heidän epävarmuudesta oikean ajankohdan ja sisällön suhteen. (Kolari 2007, 44; Kangas 2009, 52 - 23.)

Useassa tutkimuksessa näkyi huoli siitä, ettei nykynuori saa kasvaa rauhassa omaan seksuaalisuuteensa. Syynä tähän kuvattiin nykypäivänä jatkuvasti esillä olevaa seksuaalisuutta, joka usein ilmenee vielä vääristyneellä tavalla. Media liittää seksuaalisuuteen usein piirteitä kauneudesta, rikkaudesta, hoikkuudesta ja täydellisestä ulkomuodosta. Seksuaalisuus on esillä median mainonnassa. Tämän takia nuoren voi olla vaikea käsittää, mitä kaikkea seksuaalisuus pitää sisällään, jolloin kasvaminen terveeseen seksuaalisuuteen voi vaikeutua. Huolta nuorissa sekä heidän kanssaan työskentelevissä aikuisissa aiheuttavat aborttien ja sukupuolitautilien lisääntyminen sekä huoleton seksuaalinen käyttäytyminen. Yläkouluikäisen nuoren tiedot seksuaalisuudesta voivat olla hyvin pinnallisia ja suppeita. Nuorten seksuaalisuudessa näkyy, että he kuvittelevat muiden ikätovereiden olevan kokeneempia kuin itse. (Reinikainen 2002, 59, 57; Kolari 2007, 43 - 44, 47; Maidell 2005, 49; Harjula & Tenhiälä 2001, 58 - 59; Elf 2005, 29 - 31.)

Heikkona koettuun seksuaaliterveyteen vaikuttavat suuresti seksuaalikasvatuksen kokeminen hyödyttömänä sekä nuoren kielteinen suhtautuminen opetukseen ja opettajaan. Aiheeseen motivoituneella nuorella on koettu seksuaaliterveys parempi. (Ekman 2006, 72 - 73, 80.)

Saadussa sekä toivotussa seksuaalikasvatuksessa opetustapoina olivat osallistava ja yksisuuntainen opetus. Nuorten mielestä seksuaalikasvatus oli toteutettu hyvin, mutta nuoret jäivät kaipaamaan monipuolisuutta. Nuoret kertoivat, että seksuaalikasvatusta tulisi toteuttaa riittävästi ja ajoissa. Suurimmalle osalle seksuaalikasvatus ei herättänyt erityisiä tunteita. Yleisimmin raportoidut tunteet liittyivät kiusaantumiseen ja hyviin tunteisiin. (Kangas 2009, 76, 83.)

Kankaan tutkimuksessa yhdeksäsluokkalaiset nuoret suhtautuivat seksuaalikasvatukseen myönteisesti. He kokivat tämän tärkeäksi ja aiheelliseksi. Lähes kaikki nuoret olivat saaneet seksuaalikasvatusta koulussa, lisäksi muita yleisiä seksuaalikasvatuksen lähteitä olivat nuorten lehdet, media ja perhe. Seksuaalikasvatuksen aiheina olivat lähinnä sukupuolitaudit ja ehkäisy, myös ihmissuhteista oli keskusteltu. Nuorten toivutimmat teemat olivat ehkäisy ja sukupuolitaudit. (Kangas 2009, 68.)

Useimmilla suomalaisilla yhdeksäsluokkalaisilla tytöillä on taito hallita seksuaalisesti latautuneita tilanteita ja toteuttaa niissä omia intressejään. Tytöt, jotka pärjäävät seksuaalisissa tilanteissa, tietävät mitä haluavat ja pystyvät toimimaan sen mukaisesti. Tähän vaikuttaa sisältöpäin ohjautuvuus ja hyvä itsetunto, ympäristöstä omaksutut rationaaliset seksuaaliset käsikirjoitukset, jotka mahdollistavat tilanteen arvioinnin ja harkinnan. Tällaiset tytöt osaavat neuvotella ja tuoda esiin omat toiveensa. (Suvivuo 2011.)

Pieni osa tytöistä käyttää seksuaalisissa tilanteissa tunneperäistä käsikirjoitusta. He arvioivat tilanteita järjen sijaan tunteiden perusteella; tunteet voivat olla niin voimakkaita, että he ajautuvat päätöksiin, jotka ovat heille haitaksi. He saattavat ottaa myös suuria riskejä sekä päätyä uhkaaviinkin tilanteisiin. Nämä tytöt ohittavat usein omat tarpeensa tilanteissa ja laiminlyövät ehkäisyn. Nämä ”antaa mennä – tytöt” ovat ulkopäin ohjautuvia. Heillä on huono itsetunto ja puutteelliset neuvottelutaidot. He eivät tunnista omia toiveitaan. Tilanteiden hallintaa haittaavat myös tunnepainotteiset seksuaaliset käsikirjoitukset: esimerkiksi romanttisuuden, intohimon ja kokemusten ha-

kemisen korostuminen voi muodostua uhkaksi tyttöjen itsehallinnalle ja seksuaaliterveydelle. (Suvivuo 2011.)

Seksuaalikasvatuksen haaste ei ole pelkästään opettaa tyttöjä sanomaan ei, vaan sanomaan kyllä – oikealla hetkellä. Oppia tuntemaan itsensä, olemaan itsevarma seksuaalisissa tilanteissa ja nauttimaan turvallisesta seksuaalisuudesta niin paljon kuin on mahdollista. (Suvivuo 2011.)

3.3 Perheen merkitys seksuaalisuuteen

Suurin osa suomalaisista nuorista asuu ydinperheissä, johon kuuluvat äiti ja isä. Perherakenteella on tilastollinen merkitys siihen, oliko nuori ollut yhdynnässä. Mönttisen ja Tuppuraisen (2001) tutkimuksen mukaan ydinperheiden nuorilla näyttää olevan vähemmän yhdyntäkokemuksia kuin muiden perherakenteiden nuorilla. Ydinperheen nuorista 78 % (N=1030) ei ollut koskaan ollut yhdynnässä kun yksinhuoltajaperheen (N=254) ja uusioperheen (N=163) nuorilla vastaavat luvut olivat 64 % ja 59 %. Muiden perheiden nuorista 53 % (N=84) ei ollut koskaan ollut yhdynnässä. Tyttöjen sekä poikien osalta yhteys on perherakenteen ja yhdyntäkokemisen välillä merkittävä erikseen tarkasteltuna. (Mönttinen & Tuppurainen 2011, 44 - 45.)

Perheen rakenne oli tilastollisesti merkitsevä yhteydessä yhdyntöjen aloittamisikään. Tutkimuksen perusteella ydinperhe suojaa nuoria aikaisilta seksuaalokokemuksilta ja lisäksi ydinperheen nuoret kokevat muita myöhemmin ensimmäisen yhdynnän. (Mönttinen & Tuppurainen 2011, 45.)

Nuoren hyvä vuorovaikutus vanhempien kanssa on yhteydessä nuoren vähäisempiin seksuaalokokemuksiin. Isän kanssa tapahtuvan vuorovaikutuksen merkitys nuoren yhdyntäkokemuksiin on merkittävä vain pojilla. Mitä helpompaa pojan on keskustella isän kanssa häntä vaivaavista asioista, sitä todennäköisempää on, ettei hän ole ollut yhdynnässä. Kolme neljäsosaa pojista, jotka olivat vastanneet keskustelun isän kanssa helpoksi, eivät olleet kokeneet yhdyntää. (Mönttinen & Tuppurainen 2011, 47 - 48.)

4 TUTKIMUSONGELMAT

Useissa perheissä seksuaalikasvatus ei toteudu kotona. (Kontula ym. 2001, 96 - 98). Seksuaalikasvatuksen riittävyttä on tutkittu 2,6 Kestävä Kansakunta -hankkeen val-

mistelun yhteydessä. Kyseisen tutkimukseen mukaan noin puolet kyselyyn vastanneista toisen asteen opiskelijoista ei ole saanut seksuaalisuuteen ja lisääntymisterveyteen liittyviä palveluita. Kyselyyn vastanneista miehistä reilu 70 % ei ole saanut palveluita lainkaan. (Pekkola ym. 2011, 56.)

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää nuorten aikuisten kokemuksia saamastaan seksuaalikasvatuksesta peruskoulussa. Tutkimusongelmani ovat:

- Millaista seksuaalikasvatusta nuori on saanut?
- Mitä kehitettävää seksuaalikasvatuksessa on nuorten aikuisten mielestä?

Tutkimuksen kyselylomakkeet kysymykset (ks. liite 2) muodostuvat seuraavista aihealueista, jotka ovat nousseet esille aikaisemman tutkitun tiedon pohjalta:

- Kodin seksuaalikasvatus ja seksuaalikasvatuksen riittävyys
- Koulun seksuaalikasvatus sekä koulun seksuaalikasvatuksen riittävyys
- Seksuaalikasvatuksen toteutus koulun oppitunneilla
- Koulun seksuaalikasvatuksen opetusmenetelmät
- Koulun seksuaalikasvatuksen aihealueet
- Nuoren tärkeäksi kokemat aiheet seksuaalikasvatuksessa
- Seksuaalikasvatuksen aihealueiden painotuksen oppitunneilla
- Seksuaalikasvatuksen toivottu opetusmenetelmä oppitunneille
- Terveydenhoitajan antama seksuaalineuvonta ja seksuaalineuvonnan riittävyys
- Terveydenhoitajan antaman seksuaalineuvonnan toteutus
- Nuoren internetin käyttö seksuaalikasvatuksen muotona
- Median aiheuttamat paineet nuoren kasvulle ja kehitykselle

Tutkimusongelmaan, joka on ”Millaista seksuaalikasvatus nuori on saanut?” vastataan kyselylomakkeen seuraavilla kysymyksillä, jotka käsittelevät:

- Kodin seksuaalikasvatus (kysymys 3 & 4)
- Koulun seksuaalikasvatus (kysymys 5)
- Seksuaalikasvatuksen opetusmenetelmät (kysymys 8)
- Seksuaalikasvatuksen aihealueet oppitunneilla (kysymys 9 & 10)
- Seksuaalikasvatuksen aihealueet, joita tulee käsitellä enemmän (kysymys 11)

- Terveydenhoitajan antama seksuaalineuvonta, seksuaalineuvonnan toteutus (kysymys 13, 14 & 15)

Toiseen tutkimusongelmaan ”Mitä kehitettävää seksuaalikasvatuksessa on nuorten aikuisten mielestä?” vastaavat kyselylomakkeen seuraavat aiheet, joita käsittelevät kysymykset:

- Kodin ja koulun seksuaalikasvatus (kysymykset 3-8)
- Seksuaalikasvatuksen aihealueet oppitunneilla (kysymys 9 & 10)
- Seksuaalikasvatuksen aihealueet, joita tulee käsitellä enemmän (kysymys 11)
- Seksuaalikasvatuksen toivotut opetusmenetelmät (kysymys 12)
- Terveydenhoitajan antama seksuaalineuvonta, seksuaalineuvonnan toteutus (kysymys 13, 14 & 15)

Aikaisemmista tutkimustuloksista nousee esille kodin puutteellinen seksuaalikasvatus (Kontula 2008, 110 – 111; Cacciatore 2006a, 205). Nuoret kertovat perheen olevan merkittävä osa lähiympäristöä, mutta enemmistö nuorista kertoo saaneensa joko hyvin vähän tai ei lainkaan tietoa seksuaalisuudestaan perheeltään (Kolari 2007, 44; Kangas 2009, 52 – 53). Yläkouluikäisille seksuaalisuuden määrittely epäselvää, etenkin 7. luokkalaiset pojat käsittävät seksuaalisuuden pelkkänä yhdyntänä ja seksin harrastamisena (Piironen 2006, 44 – 47; Vartio & Vuolteenaho 2008, 81; Elf 2005, 14; Laakso 2009, 32 -33).

Laakson (2008) ja Mollbergin (2009) mukaan seksuaalikasvatuksessa tulee nuorten mukaan perusasiat käsitellä sekaryhmissä ja omaa sukupuolta käsiteltävät asiat käytäisiin läpi sukupuolittain jaetuissa ryhmissä (Laakso 2008, 36; Mollberg 2009, 74). Useat tutkimukset kertovat terveydenhoitajan olevan tärkeä seksuaalikasvatuksen toteuttaja koulussa. Terveydenhoitajan toivotaan olevan luonteva seksuaalikasvattaja, luotettava ja helposti lähestyttävä (Kolari 2007, 36, 69 -40; Laakso 2009, 43, 45; Kangas 2009, 84; Maidell 2005, 47; Harjula & Tenhiälä 2001, 70.) Nuoret toivovat seksuaalikasvatusta kehitettävän toiminnallisemmaksi. Opetuksen osana voi käyttää rasti-tehtäviä ja työpajoja sekä perinteistä kalvo-opetusta tulee vähentää ja panostaa konkreettisiin esimerkkeihin. (Kolari 2007, 48 – 49, Laakso 2008, 41- 43, Järvinen 2007, 53 – 55.) Nuoret kertovat seksuaalikasvatuksen olevan toteutettu hyvin, mutta monipuolisuus puuttui. Nuorten toivotuimmat teemat seksuaalikasvatuksen oppitunneille

olivat ehkäisy ja sukupuolitaudit. (Kangas 2009, 68, 76, 83.) Tytöt toivovat käsiteltävän median vaikutusta seksuaalisuuteen (Mollberg 2009, 76 -78.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimusmenetelmä

Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus kuvaa muuttujien välisiä suhteita ja eroja. Kvantitatiivisen tutkimuksen ominaispiirteiksi luetaan tiedon strukturointi, mittaaminen, tiedon esittäminen numeroin, tutkimuksen objektiivisuus ja vastaajien suuri määrä. (Vilka 2007, 13.) Opinnäytetyö toteutetaan kvantitatiivisena kyselytutkimuksena.

Objektiivisuus tarkoittaa tutkijan puolueettomuutta, jolloin tutkija ei vaikuta tutkimustulokseen. Tutkimustulos on objektiivinen, kun se on tutkijasta riippumaton. Muuttujalla tarkoitetaan asiaa, josta kvantitatiivisessa tutkimuksessa halutaan tietoa. Muuttuja on esimerkiksi henkilöä koskeva asia, ominaisuus tai toiminta. Mittari on työkalu, jonka avulla saadaan määrällistä tietoa tai muutettua sanallinen tieto määrälliseen muotoon. (Vilka 2007, 13 – 14.)

Määrällisessä tutkimuksessa tietoa tarkastellaan numeroin, numeerisesti. Määrällisessä tutkimuksessa tutkittavia asioita ja niiden ominaisuuksia käsitellään kuvaten niitä numeroin. Kvantitatiivinen tutkimus vastaa kysymyksiin kuinka paljon, miten usein ja kuinka moni. (Vilka 2007, 13 – 14.)

Tutkimustieto saadaan numeroina tai laadullinen aineisto ryhmitellään numeeriseen muotoon. Tutkija esittää tuloksen numeroina ja tulkitsee sekä selittää olennaisen numeraalisen tiedon sanallisesti. Tällöin hän kuvaa, mitkä eri asiat liittyvät toisiinsa tai miten ne eroavat toisistaan. (Vilka 2007, 14.)

Henkilöitä koskevia asioita voidaan tutkia määrällisellä tutkimuksella, kun tutkittavat asiat muutetaan rakenteellisesti, jolloin tutkittava asia joko operationalisoidaan tai strukturoidaan. Operationalisoinnilla tarkoitetaan teorian ja käsitteiden muuttamista muotoon, minkä tutkittava ymmärtää arkiymmärryksellään. Strukturoinnilla tarkoitetaan tutkittavan asian ja ominaisuuksien suunnittelua ja vakiointia. Operationalisointi ja strukturointi tapahtuvat tutkimuksessa ennen aineiston keräämistä. (Vilka 2007, 14.)

Tutkittavat asiat vakioidaan strukturoinnissa lomakkeeseen kysymysmuotoon ja vaihtoehtoiksi siten, että jokainen ymmärtää kysymykset samoin ja kaikilta vastaajilta voidaan kysyä kysymykset samalla tavoin. Arvo asetetaan jokaiselle tutkittavalle asialle eli muuttujalle. Arvo ilmenee symbolina, kuten kirjaimina tai numeroina. (Vilka 2007, 14 – 15.)

Mittaamisella tarkoitetaan ihmisiin liittyvien asioiden tai ominaisuuksien määrittämistä mitta-asteikolla. Mitta-asteikolla tutkittavat muuttujat ryhmitellään, järjestetään tai luokitellaan. Mittaaminen käsittää määrällisessä tutkimuksessa kaiken, missä on eroa havaintoyksiköiden välillä ja ero määritellään symboleilla. (Vilka 2007, 16; Heikkilä 2008, 81, 183.)

Tutkimuksen objektiivisuudesta erotetaan kaksi osa-aluetta. Näitä ovat tutkimustulokset havaintoina ja tunnuslukuina sekä tulosten tulkinta. (Alkula, Pöntinen, Ylöstalo 1995, 297, 299; Heikkilä 2008, 31.) Tutkimusprosessin ja -tulosten puolueettomuutta auttavat tutkijan ja tutkittavan asian etäinen suhde tutkimusprosessissa sekä pienin mahdollinen vaikutus kyselyllä tai haastattelulla saatuihin tuloksiin ja vastauksiin. Tutkimuksen tuloksia tulkitaan viitekehyksen avulla. (Vilka 2007, 16.) Vilkan mukaan tutkimuksen tulkintaan vaikuttavat tutkimus- ja ammattialan perinne, tieteelliset koulukunnat, teorit ja mallit. Tuloksia voi tällöin tulkita monin tavoin riippuen siitä, mihin tutkimuskehykseen ne on asetettu. (Vilka 2007, 16).

Kvantitatiiviselle tutkimukselle on ominaista suuri vastaajamäärä. Suositellaan, että havaintoyksiköiden esim. henkilöiden vähimmäismäärä on 100, kun tutkimuksessa käytetään tilastollisia menetelmiä. Mitä suurempi on otos, sitä paremmin otos edustaa perusjoukon keskimääräisiä mielipiteitä, asenteita tai kokemuksia tutkittavasta asiasta. (Vilka 2007, 17.)

Kyselylomake on eniten käytetty aineiston keräystapa määrällisessä tutkimusmenetelmässä (Vilka 2005, 73). Kyselystä voidaan käyttää myös nimitystä survey-tutkimus, jolla viitataan standardoituun eli vakioituun kyselyyn (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 182). Vakioiminen tarkoittaa sitä, että kaikilta kyselyyn osallistuvilta kysytään asiasisältö täysin samalla tavalla (Vilka 2005, 73).

Kyselylomakkeella tehdyssä tutkimuksessa vastaaja lukee itse kirjallisesti esitetyn kysymyksen ja vastaa kysymykseen kirjallisesti. Tällainen aineiston keruumenetelmä sopii suurelle ja hajallaan olevalle ihmisjoukolle. Kyselylomakkeen eduiksi luetaan vastaajan anonyymiys. Suurimpana riskinä kyselylomaketutkimuksessa on alhainen vastausprosentti, jolloin puhutaan tutkimusaineiston kadosta. (Vilka 2005, 74.)

Tänä päivänä kyselylomakkeen voi lähettää sähköpostitse tai internetin välityksellä. Tällöin on varmistettava, että perusjoukkoon kuuluvilla, joilta tutkimustieto kerätään, on mahdollisuus sähköpostin tai internetin käyttöön. (Heikkilä 2008, 18.) Sähköposti tai internetkysely toimii parhaiten, kun perusjoukon muodostaa yrityksen tai organisaation toimijat, jolloin on mahdollista varmistaa yhtäläiset tekniset valmiudet kyselyn vastaamiseen. Sähköpostitse ja internetissä toteutettuun tutkimukseen liittyy tutkimus-eettisiä ongelmia. Vastaajan anonymiteetin turvaaminen on vaikeaa. Sähköpostiosoite paljastaa vastaajan henkilöllisyyden. Internetiin vastanneen tietokone pystytään paikantamaan sen IP-numeron perusteella. (Vilka 2005, 74 – 75).

Tutkimuksen ideointivaiheessa valitaan käytettävä tutkimusmenetelmä, jonka jälkeen valitaan aineiston keräämisen tapa. Tämän jälkeen pohditaan tutkimusaineiston kokoa, joka riittää vastaamaan tutkimusongelmaan kattavasti. (Vilka 2005, 77.)

Otannan avulla pyritään saamaan isosta perusjoukosta (esim. Suomen kansalaiset) eräänlainen pienoismalli, joka kuvaa ja vastaa mahdollisimman hyvin perusjoukkoa. Otannan ideana on, että kuka tahansa voi tulla valituksi lopulliseen otantaan samalla todennäköisyydellä. Otannan koko riippuu aina perusjoukon koosta ja tutkittavasta asiasta. Mitään oikeaa, joka tilanteeseen sopivaa määrää ei voi kertoa. Yleisesti otannan koko on alle 20 % perusjoukosta. (Valli 2010, 113 - 114.)

Yksinkertaisessa satunnaisotannassa on kyse arvonnasta samoin kuin lottoarvonnassa, jossa kaikki mahdolliset alkiot (yksilöt/yksiköt) ovat koottuina yhteen ja jokaisella on sama todennäköisyys tulla valituksi. Arvonta suoritetaan satunnaisgeneraattoreiden avulla tai jokaiselle yksikölle kirjoitetaan samanlainen lappu ja kootaan ne hattuun. Lappuja ei yleensä palauteta noston jälkeen hattuun, koska kukin perusjoukon yksikkö voi tulla mukaan vain kerran. (Valli 2010, 115.)

Opinnäytetyöni kohderyhmänä olivat Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opiskelijat. Kyselytutkimus suoritettiin Jylpyn kampuksella, koska tutkimuslupa saatiin nopeimmiten Jylpyn kampukselle. Syynä tähän on Kymenlaakson ammattikorkeakoulun organisaation muutos. Tutkimukseen valikoitui neljä perusopetuksen ryhmää. Otannan perusteena on sattumanvaraisuus huomioiden opiskelijoiden olevan perusopetuksen opiskelijoita. Tutkimuksen otanta haluttiin kohdistaa perusopetuksen opiskelijoihin, koska voitiin olettaa heillä olevan yhä muistissa perusopetuksen seksuaalikasvatus. Neljä perusopetuksen ryhmää valikoitui tutkimukseen sen mukaan keitä ryhmiä oli koululla läsnä kahtena peräkkäisenä päivänä, jolloin kyselytutkimus toteutettiin. Neljän ryhmän otanta perustui ennalta arvioituihin ryhmäkokoihin, jonka pohjalta tutkimuslupaa haettiin (ks. liite 4). Kyselytutkimusta tehdessä aineiston koon kasvattamiseksi olisi ollut mahdollista tehdä kysely samoina päivinä useammalle luokalle. Koulun järjestelyistä johtuen kyseisinä päivinä koulussa ei ollut paikalla muita oppilasryhmiä. (Heikkilä 2008, 33 - 36, 41.)

5.2 Kyselylomakkeen laatiminen

Kontulan (2001) ym. sekä Greenberg, Bruess ja Mullenin (1993) mukaan kodin seksuaalikasvatuksessa on puutteita eikä seksuaalikasvatus toteudu kaikissa perheissä. Laakso (2008) ja Maidell (2005) ovat tutkineet koulun seksuaalikasvatuksen toteutusta ja seksuaalikasvatuksen aihealuita ja nuorten toiveita seksuaalikasvatukselle. Tutkimuksista nousee esille nuorten toive, että opettaja olisi samaa sukupuolta ja seksuaalikasvatuksen perusasiat käsiteltäisiin sekaryhmissä, mutta omaa sukupuolta koskevat asiat käytäisiin läpi tyttö- ja poikaryhmissä.

Yläkouluikäisten mukaan seksuaalikasvatuksen toteutuksessa tulee kiinnittää enemmän huomioita seurusteluun ja keskusteluun ensimmäisestä yhdynnästä sekä erityisesti pojat toivoivat käsiteltävän vastuullisuutta ja toisen huomointia (Laakso 2008, 35, 38; Kangas 2009, 68; Harjula & Tenhiälä 2001, 68). Mollbergin (2009) tutkimuksen mukaan tytöt kokevat ettei sukupuolineutraalikasvatustapa toimi sekä tytöt toivoivat käsiteltävän median suhdetta seksuaalisuuteen. Kankaan (2009) mukaan yhdeksäsluokkalaisten mielestä seksuaalikasvatus oli toteutettu hyvin, mutta monipuolisuus puuttui (Kangas 2009, 76, 83).

Useamman tutkimuksen mukaan kouluterveydenhoitaja on avainasemassa seksuaalikasvatuksen toteutuksessa koulussa. Nuoret toivovat terveydenhoitajan olevan hyvin tavoitettavissa ja käyttävän valistusmateriaalia opetuksen tukena sekä omaavan selkeän ja ajantasaisen tiedon seksuaalikasvatuksesta. (Kolari 2007, 36, 39 -40; Laakso 2008, 43, 45; Mollberg 2009, 67; Kangas 2009, 84; Maidell 2005, 47; Harjula & Tenhiälä 2001, 70.)

Kyselylomakkeessa on käytetty useampi portaista vastausvaihtoehtoja. Kysymykset on asetettu neutraalisti eivätkä ne johdattele vastaajaa. ”Syntymävuotesi” on jätetty avoimeksi kysymykseksi, jotta saadaan tarkka tieto vastaajan iästä. Kysymykset, joissa on vastausvaihtoehtoina, kyllä/ei sekä kyllä/ei/en osaa sanoa ovat vastaustyyliältään toisiaan vastaavia. Tästä esimerkkinä kysymys 3:

”Oletko saanut seksuaalikasvatusta kotona?

- a. kyllä
- b. en ”

Kysymykset 10 ja 11, jotka käsittelevät seksuaalikasvatuksen aihealueita on toteutettu 5-portaisella vastausvaihtoehtoilla (1=ei lainkaan tärkeä, 2=ei kovin tärkeä, 3=hieman tärkeä, 4=tärkeä, 5=erittäin tärkeä), jotta saataisiin kuva aiheiden tärkeysjärjestyksestä seksuaalikasvatuksen toteutuksessa.

Kysymyksellä kodin seksuaalikasvatuksen toteutukseen liitettiin kysymys tämän riittävyydestä, jotta saatiin kuva seksuaalikasvatuksen vastaamisesta nuoren tarpeisiin. Koulun seksuaalikasvatuksen riittävyyttä haluttiin tutkia, jolloin saatiin selville sen vaikuttavuutta ja riittävyyttä. Myös terveydenhoitajan seksuaalineuvonnan riittävyyttä kysyttiin samoin perusteluin.

Kysymyksiin, jotka käsittelevät koulun seksuaalikasvatuksen toteutusta, nousivat vastausvaihtoehdot suoraan aiemmin tutkitusta tiedosta. Seksuaalikasvatuksen opetusmenetelmiä käsitteleviin kysymyksiin tutkija on koonnut nuorten kokemuksia saadusta ja toivotusta seksuaalikasvatuksen toteutuksesta oppitunneilla. Seksuaalikasvatuksen aihealueita koskevat kysymykset ovat muotoiltu aikaisempaa tutkimustietoon nojaten. Vastausvaihtoehdot ovat koottu mahdollisimman yksiselitteiseksi ja yksinkertaisiksi käsitteiksi. Kysymyksissä on myös huomioitu kohta ”muu, mikä?”, jolloin vastaajalla on mahdollisuus kirjoittaa itse omista ajatuksistaan esille nouseva seksuaalikasvatuk-

sen aihealue. Tällä taattiin se, etteivät vastausvaihtoehdot ole liian tiukat ja ettei tärkeää informaatiota jää saamatta.

5.3 Aineiston keruu

Nuorilla aikuisilla tarkoitetaan tämän opinnäytetyön yhteydessä 19 – 24-vuotiaita. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun nuorisopuolen opiskelijoista suurin osa kuuluu kyseiseen ikäryhmään. Kohderyhmän otannan perusteena oli perusopetuksen opiskelijat, koska he ovat äskettäin suorittaneet peruskoulun ja voidaan olettaa asioiden olevan vielä muistissa.

Kyselytutkimus toteutettiin Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opiskelijoille Jylpyn kampuksella. Kyselytutkimuksen kohderyhmän saavuttamiseksi kysely toteutettiin perusopetuksen opiskelijoille. Lomakkeita jaettiin yhteensä 93 kappaletta. Kaikki lomakkeet palautettiin.

5.4 Aineiston analysointi

Täytetyt kyselylomakkeet (N=93) käytiin läpi ja numeroitiin. Aineiston läpikäynnin yhteydessä huomattiin osittain vaillinaisesti täytetyt kyselylomakkeet. Moni vastaaja oli jättänyt rastittamatta ”ei” kohdat kysymyksessä, vaikka ”kyllä” kohdat oli rastitettu. Täyttämättömät ”Ei” kohdat ovat tulkittu täytettyinä ”Ei” – kohtina. Toisin sanoen tyhjä ”ei ” kohdat vastauksissa on käsitelty, kuten ne olisivat rastitettu. Kaikki kyselylomakkeet hyväksyttiin. Kyselylomakkeen strukturoitujen kysymysten vastaukset syötettiin SPSS -ohjelmaan ja tallennettiin. Aineisto analysoitiin sukupuolen mukaan. Ristiintaulukoinnilla haluttiin tietää miten toinen muuttuja vaikuttaa toiseen. (Vilka 2007, 129.)

Tulosten merkitsevyyttä arvioitiin merkitsevyytason p eli probability avulla (ks. liite 3). Opinnäytetyössä tilastollisesti merkittäväksi tulkittiin ne, jossa p-arvo on $< 0,01$ (ks. liite 3). Merkitsevyytason arvo kertoo, kuinka sukupuoli on yhteydessä saatuun seksuaalikasvatukseen. Mikäli p arvo on > 0.05 sukupuoli vaikuttaa saatuun seksuaalikasvatukseen. Riippumattomuustestillä (Khiin neliö -testi) tarkasteltiin onko sarake- tai rivimuuttujien välillä riippuvuutta. SPSS -ohjelmassa vapausasteita merkitään kir-

jaimella df. (Heikkilä 2010, 212.) Strukturoitujen kysymysten vastaukset esitetään taulukkoina ja palkkikaavioina. Ikäjakauma on esitetty piirakkakaaviona.

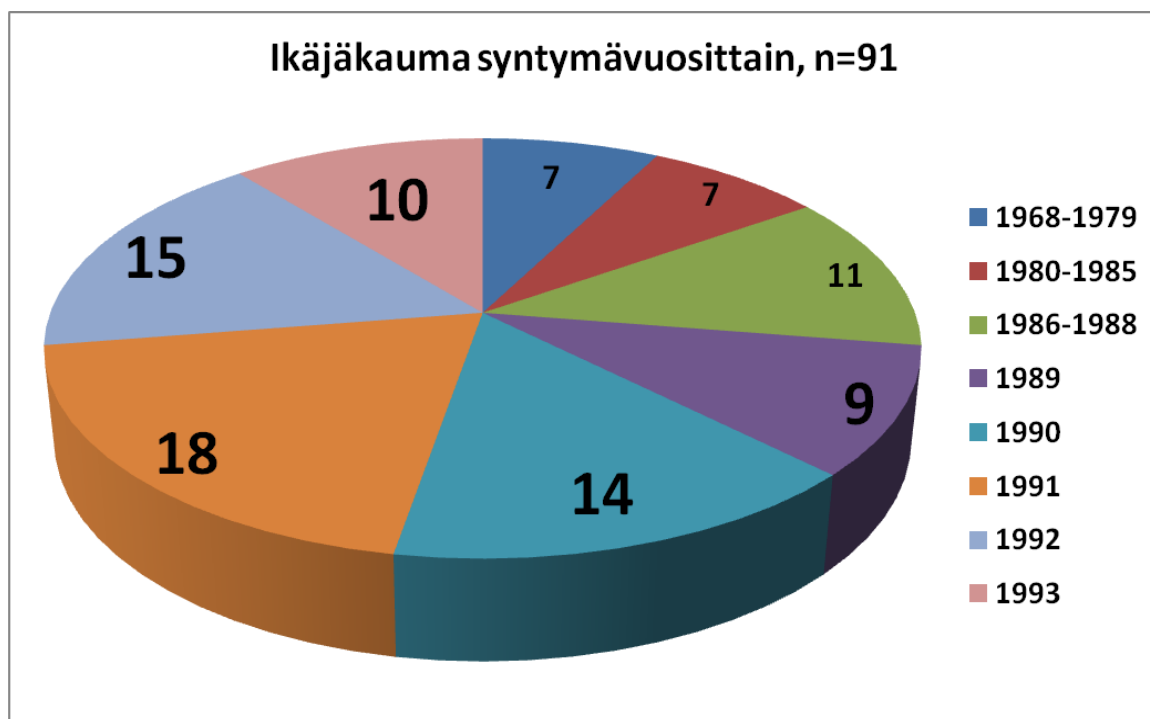
6 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimukseen vastasi neljä perusopetuksen ryhmää. Kyselylomakkeita jaettiin 93 kappaletta, joista jokainen palautui. Vastausprosentti vaihteli kysymyksittäin. Kyselyn vastaukset esitetään tutkimusongelmittain. Tutkimuksen tulokset taulukoissa nähtävillä prosentteina sukupuolittain sekä vastausvaihtoehdoissa määrittäin. Sukupuolittain vastaajien määrä nähtävillä prosenttiarvoina, koska miesvastaajia tutkimuksessa oli 23.

Kyselyn vastaajista 70 oli naisia ja 23 miehiä, toisin sanoen 75 % vastaajista naisia ja 25 % miehiä (taulukko 1). Kyselyyn vastanneiden ikäjakauma on esitetty kuvassa 2. Vuosina 1991, 18 kpl (19 %), 1992, 15 kpl (16 %) ja 1990, 14 kpl (15 %) syntyneet olivat suurimmat vastaajaryhmät (ks. kuva 2). Kyselyyn vastanneista 73 % oli 19 - 24 -vuotiaita. Syntymävuotesi kysymykseen jätti kaksi opiskelijaa vastaamatta.

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneiden sukupuoli (N=93)

	n	%
Nainen	70	75,3
Mies	23	24,7

Kuva 2. Kyselyyn vastanneiden ikäjakouma (N=91)

6.1 Millaista seksuaalikasvatusta nuori on saanut?

Naisvastaajista 64 % ja miehistä 65 % oli saanut seksuaalikasvatusta kotona (taulukko 2). Naiset kokivat kotona tapahtuvan seksuaalikasvatuksen riittävämmäksi kuin miehet. Naisista 23 % ja miehistä 22 % koki, ettei kotona saatu seksuaalikasvatus ole ollut riittävä (ks. taulukko 3). Naisista sekä miehistä Internetistä seksuaalisuuteen liittyviä tietoja oli etsinyt 72 % (ks. taulukko 4). Yksi tutkittava jätti vastaamatta kysymyksiin, jotka koskivat kotona saatua seksuaalikasvatusta, kotona saadun seksuaalikasvatuksen riittävyttä ja tietojen etsimistä Internetistä.

Taulukko 2. Vastanneiden kokemus kotona saadusta seksuaalikasvatuksesta (N=92)

Kotona saatu seksuaalikasvatus	Nainen %	Mies %	Total n
Kyllä	63,8	65,2	59
En	36,2	34,8	33
Yhteensä	100	100	92

Taulukko 3. Vastanneiden kokemus kotona saadun seksuaalikasvatuksen riittävydestä (N=92)

Kotona saadun seksuaalikasvatuksen riittävyys	Nainen %	Mies %	Total n
Kyllä	60,9	52,2	54
En	23,2	21,7	21
En osaa sanoa	15,9	26,1	17
Yhteensä	100	100	92

Taulukko 4. Seksuaalisuuteen liittyvien tietojen etsiminen Internetistä (N=92)

Tietojen etsiminen Internetistä	Nainen %	Mies %	Total n
Kyllä	71,8	71,7	66
En	27,2	27,3	25
Yhteensä	100	100	92

Miehistä 100 % ja naisista 97 % ilmoitti saaneensa koulussa seksuaalikasvatusta (ks. taulukko 5). Koulun seksuaalikasvatus oli tavoittanut hyvin oppilaat. Kouluissa seksuaalikasvatusta 93 % oli saanut ryhmäopetuksena ja 35 % tyttö- ja poikaryhmissä tapahtuvana opetuksena (ks. taulukko 6). Seksuaalikasvatuksen toteutus oli painottunut ryhmäopetukseen. Kysymyksiin jätti vastaamatta yksi tutkittava (taulukko 5 ja 6).

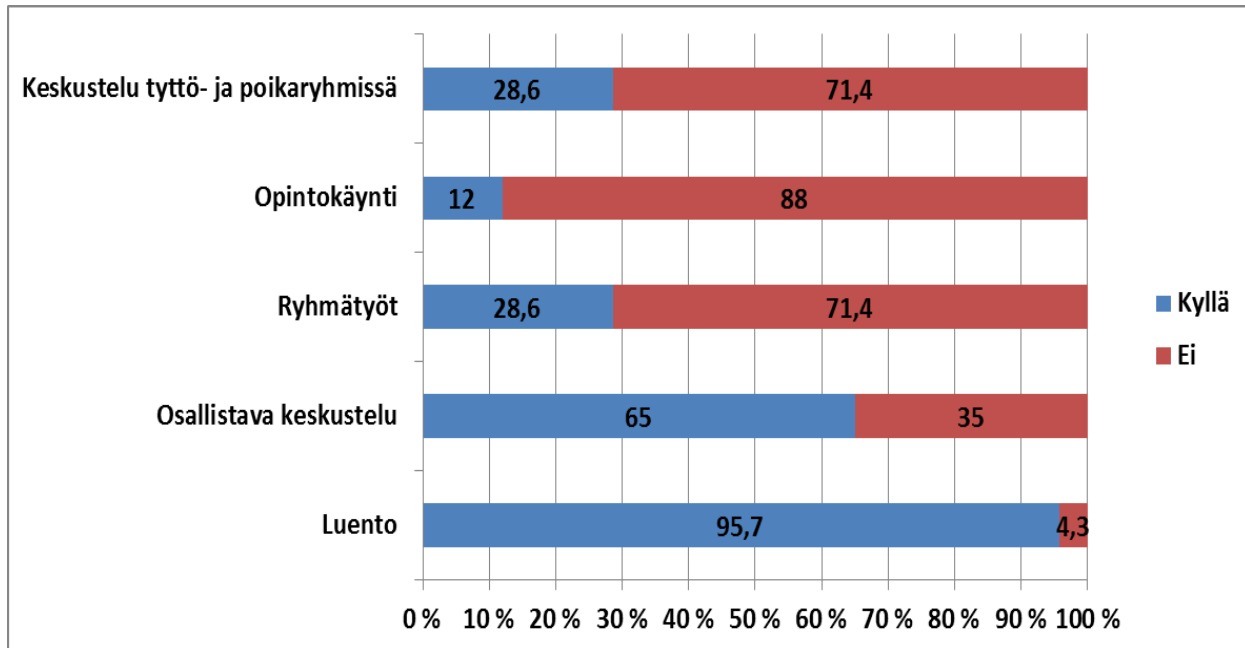
Taulukko 5. Vastanneiden kokemus koulussa saadusta seksuaalikasvatuksesta (N=92)

Koulussa saatu seksuaalikasvatus	Nainen %	Mies %	Total n
Kyllä	97,1	100	90
En	2,9	0	2
Yhteensä	100	100	92

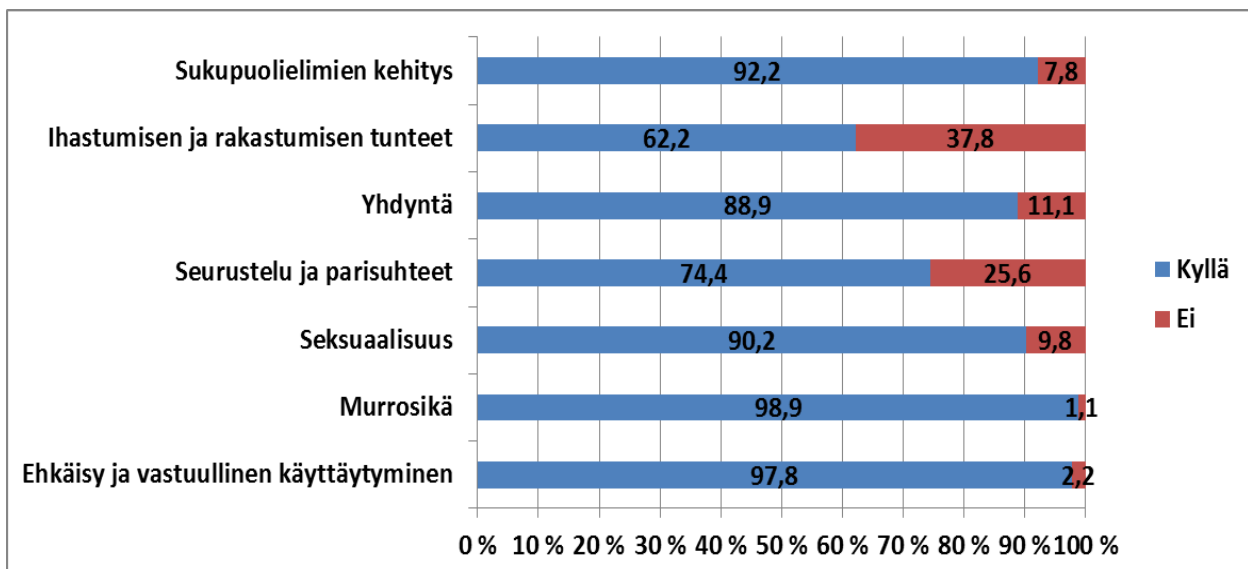
Taulukko 6. Vastanneiden kokemus seksuaalikasvatuksen toteutuksesta yläkoulussa (N=92)

Seksuaalikasvatuksen toteutus yläkouluissa	Kyllä %	Ei %
Ryhmäopetuksena	93,4	6,6
Tyttö- ja poikaryhmissä tapahtuvana opetuksena	34,6	65,4

Koulun seksuaalikasvatuksen opetusmenetelminä oli luento 96 %, osallistava keskustelu 65 %, ryhmätyöt 29 %, keskustelu tyttö- ja poikaryhmissä 29 % ja opintokäynti 12 % (ks. kuva 3). Reilulla 90 %:lla seksuaalikasvatuksessa oli läpikäyty ehkäisyä ja vastuullista käyttäytymistä, murrosikää, sukupuolielimien kehitystä ja seksuaalisuutta (ks. kuva 4). Murrosikä (98.9 %), ehkäisy ja vastuullinen käyttäytyminen (97,8 %) olivat käsiteltyinä aiheina jopa lähes 100 prosenttia.

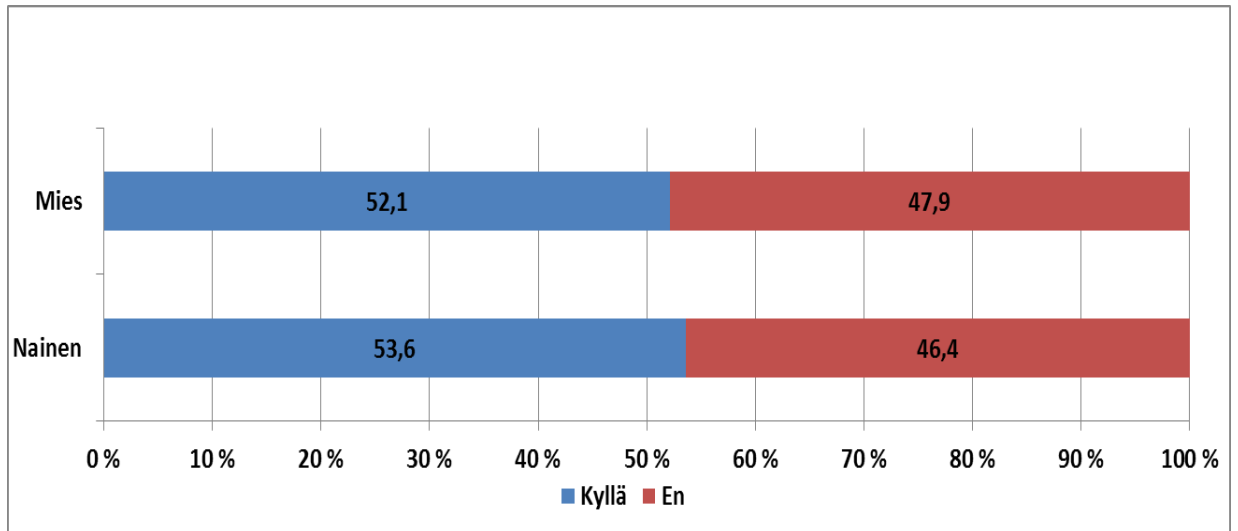

Kuva 3. Koulun seksuaalikasvatuksen opetusmenetelmät (N=93)

Kuva 4. Koulussa käsitellyt seksuaalikasvatuksen aihealueet (N=93)

Terveystieteiden antamaa seksuaalineuvontaa on saanut reilut puolet nais- ja miesvastaajista (kuva 5). Kysymykseen jätti vastaamatta yksi opiskelija. Terveystieteiden antama seksuaalineuvonta oli useimmiten tapahtunut yksilöohjauksena vastaanotolla (63 %) sekä ryhmäopetuksena (62 %) (taulukko 7).

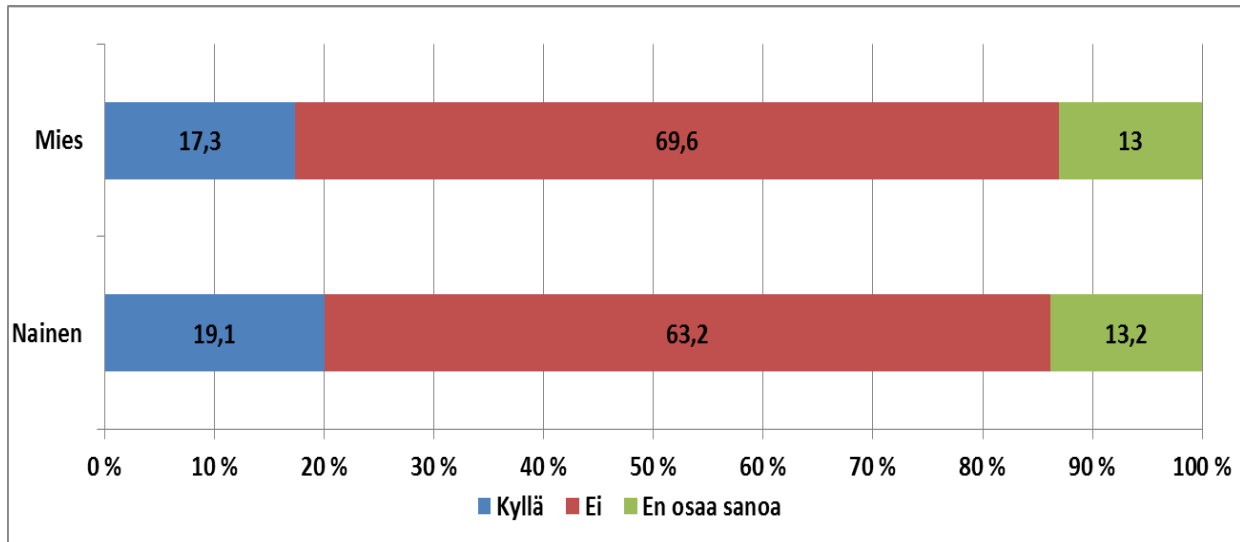

Kuva 5. Vastanneiden kokemus terveydenhoitajan antamasta seksuaalineuvonnasta (N=92)

Taulukko 7. Terveydenhoitajan antaman seksuaalineuvonnan toteutus koulussa (N=93)

Terveydenhoitajan antaman seksuaalineuvonnan toteutus	Kyllä	Ei
Yksilöohjaus vastaanotolla	63,4	36,6
Ryhmäopetus	62,4	37,6
Tyttö- ja poikaryhmissä tapahtuva opetus	22,8	77,2

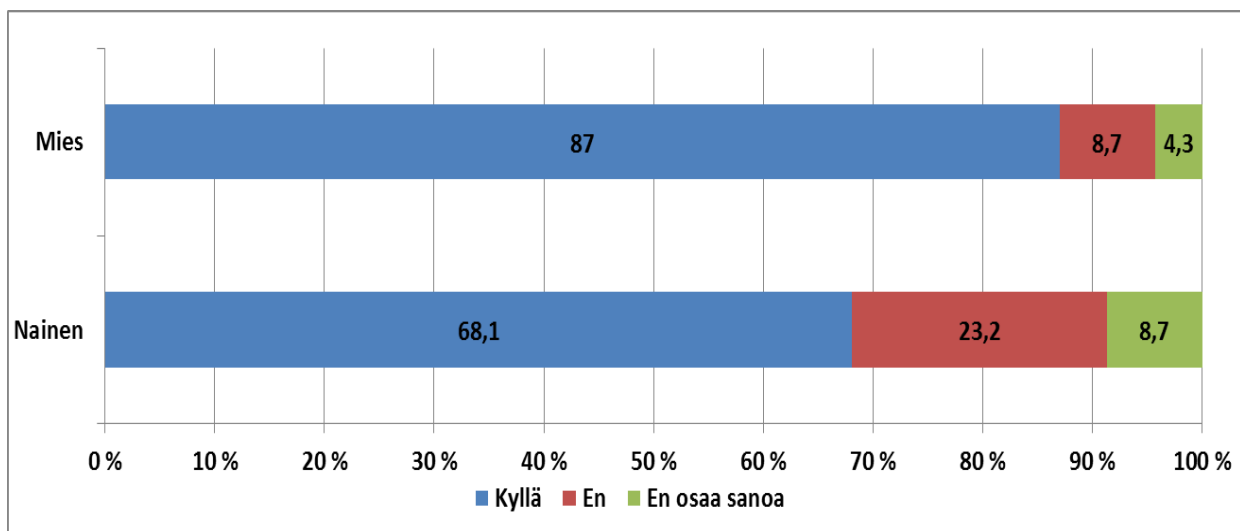
Mediassa esillä oleva seksi ja seksuaalisuus aiheuttivat paineita 19 %:lle naisista ja 17 %:lle miehistä. 63 % naisista ja 70 % miehestä koki, ettei media aiheuta heille paineita (ks. kuva 6). Kysymykseen jätti vastaamatta kaksi opiskelijaa.

Kuva 6. Mediassa esillä olevan seksin ja seksuaalisuuden aiheuttaman paineen (N=91)

6.2 Mitä kehitettävää seksuaalikasvatuksessa on nuorten aikuisten mielestä?

Miehet kokivat useammin koulun seksuaalikasvatuksen riittäväksi kuin naiset (kuva 7). Naisista 23 % ja miehistä 9 % koki, ettei koulun seksuaalikasvatus ollut riittävää. Toivotuin opetusmenetelmä seksuaalikasvatuksessa oli osallistava keskustelu (87 %), toisena toivotuin tytöille ja pojille erikseen järjestettävät pienryhmätunnit (75 %). Ryhmätöiden käyttöä opetusmenetelmänä toivoi 55 % vastaajista (ks. taulukko 8.) Opintokäyntejä opetusmenetelmäksi toivoi 62 % opiskelijoista. Kysymyksiin jätti vastaamatta yksi opiskelija (kuva 7 ja taulukko 8).

Kuva 7. Vastanneiden kokemukset koulussa saadun seksuaalikasvatuksen riittävydestä (N=92)

Taulukko 8. Toivottu seksuaalikasvatuksen opetusmenetelmä (N=92)

Toivottu seksuaalikasvatuksen opetusmenetelmä	Kyllä	Ei
Osallistava keskustelu	86,8	13,2
Työille ja pojille erikseen järjestettävät pienryhmätunnit	74,7	25,3
Ryhmätyöt	54,7	45,3
Opintokäynti	62,4	30,1

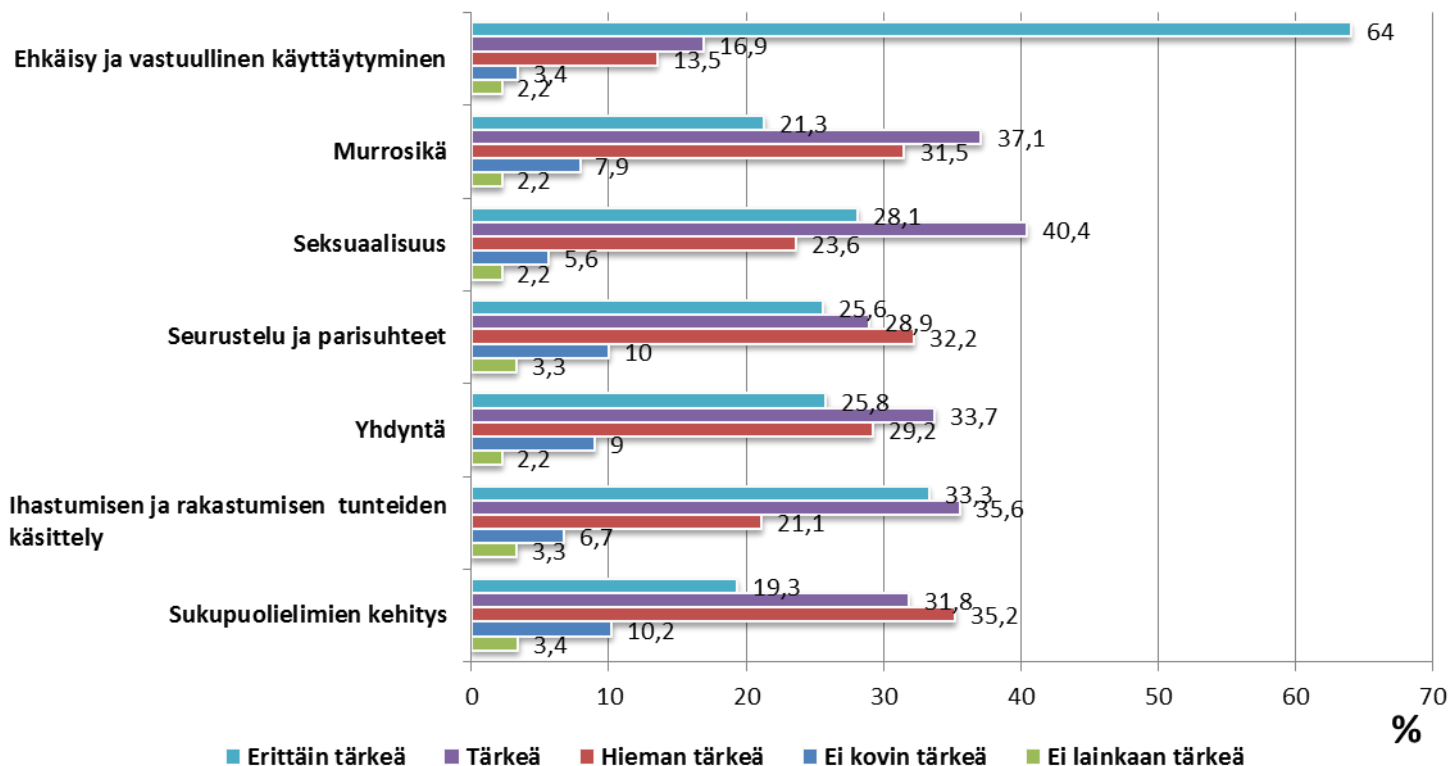
Naisista 46 % ja miehistä 48 % koki, ettei ole saanut terveydenhoitajalta seksuaalineuvontaa (ks. kuva 5). Terveydenhoitajan antaman seksuaalineuvonnan koki riittäväksi miehistä ja naisista 41 % (taulukko 9). Kysymykseen terveydenhoitajan antaman seksuaalineuvonnan riittäväydestä jätti vastaamatta kaksi opiskelijaa.

Taulukko 9. Terveydenhoitajan antaman seksuaalineuvonnan riittävyys (N=91)

Terveydenhoitajalta saadun seksuaalineuvonnan riittävyys	Nainen %	Mies %	Total n
Kyllä	40,5	40,9	37
En	27,5	27,2	25
En osaa sanoa	31,9	31,8	29
Yhteensä	100	100	91

Seksuaalikasvatuksessa olisi asteikolla erittäin tärkeää tai tärkeää käsitellä enemmän ehkäisyä ja vastuullista käyttäytymistä (81 %), seksuaalisuutta (68 %), tunnepuolta (69 %), murrosikää (58 %), yhdyntää (58 %), seurustelua ja parisuhteita (55 %), sukupuolielimien kehitystä (50 %) (ks. kuva 8). Kysymykseen jätti vastaamatta neljä opiskelijaa.

Mitä seuraavista asioista tulisi käsitellä enemmän seksuaalikasvatuksessa? (n=89)

Kuva 8. Peruskoulun seksuaalikasvatuksessa tulisi käsitellä enemmän (n=89)

Tutkimuksen tuloksissa ei ollut merkitsevyyttä vastausvaihtoehtojen välillä eli p on $> 5\%$ (ks. liite 3). Tutkimuksen tuloksista ilmenee, että 15% vastaajista, jotka olivat kotona saaneet seksuaalikasvatusta, on kokenut tämän riittämättömäksi. Vastaajista, jotka olivat saaneet kotona seksuaalikasvatusta, kokivat 39% tämän riittäväksi. Niistä vastaajista, jotka eivät ole kotona saaneet seksuaalikasvatusta, koki 19% kuitenkin kodissa saadun seksuaalikasvatuksen riittäväksi.

Vastaajista, jotka olivat saaneet koulussa seksuaalikasvatusta, 17% koki tämän riittämättömäksi. Vastaajista kaksi naista, jotka eivät ole saaneet koulussa seksuaalikasvatusta, kokivat sen riittämättömäksi. Vastaajista, jotka eivät ole saaneet terveydenhoitajalta seksuaalineuvontaa, koki tämän riittäväksi $6,5\%$.

7 POHDINTA

7.1 Päätelmät tuloksista

Tutkimuksen tuloksista näkyy yhteys, vaikkei nuori ole saanut seksuaalikasvatusta kotona, kokee hän tämän riittäväksi (19 %). Toisin sanoen nuori ei ole tarvinnut kotona seksuaalikasvatusta. Tulkita voidaan, että nuori on saanut riittävästi seksuaalikasvatusta muualta.

Tutkimuksesta ilmeni eriäviä tuloksia 2,6 Kestävä Kansakunta hankkeen kanssa. Tutkimukseen vastanneista kaikki miespuoliset opiskelijat olivat saaneet seksuaalikasvatusta koulussa. 2,6 Kestävä Kansakunta -hankkeen valmistelun yhteydessä tehdyssä kyselyssä reilu 70 % miehistä ei ole saanut seksuaalisuuteen tai lisääntymisterveyteen liittyviä palveluita (Pekkola ym. 2011, 56). 2,6 Kestävä Kansakunta -hankkeen kysely oli suunnattu toisen asteen opiskelijoille, joilla oletettaman mukaan olisi peruskoulun seksuaalikasvatuksen aiheet parhaiten muistissa. Opinnäytetyön kyselyn kohderyhmänä oli perusopetuksen opiskelijat, jolloin ikäjakauma on suurempi. Nousee esille kysymys, onko seksuaalikasvatuksen toteutus kouluissa muuttunut nuoremmille niin, että nuoremmat kokevat saaneensa vähemmän seksuaalikasvatusta ja lisääntymisterveyden palveluita? Voisiko asiaa selittävä tekijä olla mahdollisesta vanhemmalla iällä tullut lisätietous seksuaalikasvatuksen aihealueisiin ja omaa seksuaalisuuteen?

Koulun seksuaalikasvatuksen osana jatkossa tulisi huomioida Internet nuorille tiedonlähteenä. Tutkimuksen vastanneista opiskelijoista yli 70 % oli etsinyt seksuaalisuuteen liittyviä tietoja internetistä. Nykyään internet on täynnä erilaisia sivustoja ja artikkeleita, joiden relevanttius on kyseenalaista. Tulevaisuuden haasteena on opettaa nuorille luotettavia ja turvallisia internetsivustoja, kuten esimerkkinä tästä ovat Väestöliiton sivustot.

Aikaisemmasta tutkimustiedosta nousee esille nuorten toive toiminnallisemmasta seksuaalikasvatuksesta. Nuoret toivovat perinteisen kalvo-opetuksen vähentämistä ja panostusta konkreettisiin esimerkkeihin. (Kolari 2007, 48 – 49, Laakso 2008, 41 – 43, Järvinen 2007, 53 -55.) Opinnäytetyön tuloksista ilmenee, että nuorista 95 % on saanut seksuaalikasvatusta luento-opetuksena. Vain reilu kymmenes (12 %) raportoi opintokäynnit seksuaalikasvatuksen opetusmenetelmänä. Nuorille tulee antaa mahdol-

lisuus keskustella oppituntien sisällöistä opettajan kanssa, tällöin turvataan nuorten mahdollisuus vaikuttaa saamaansa seksuaalikasvatukseen ja mahdollistetaan nuorten mielipiteiden ja ajatusten kuuntelu. Kun nuorten ajatuksia ja toiveita kuunnellaan, vastataa toteutettu seksuaalikasvatus paremmin nuorten tarpeisiin. Seksuaalikasvatuksen oppitunteihin vaihtelua toisi nuorten itse järjestämät teemapäivät tai vierailut erilaisiin järjestöihin tai sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisten pitämät oppitunnit tai infot.

Mollbergin (2009) tutkimuksen mukaan suurin osa yhdeksäsluokkalaisista tytöistä kokee, ettei sukupuolineutraali opetustapa toimi seksuaalikasvatuksessa. (Mollberg 2009, 76 – 78, 84). Opinnäytetyön tutkimuksen mukaan 35 %:lla seksuaalikasvatus oli toteutettu tyttö- ja poikaryhmissä tapahtuvana opetuksena. Reilu 70 % opiskelijoista toivoi seksuaalikasvatuksen oppitunneilla käytettävän opetusmenetelmänä tytöille ja pojille erikseen järjestettäviä pienryhmätunteja. Tutkimustuloksista voidaan päätellä opiskelijoiden toivovan asioiden käsittelyä samaa sukupuolta olevien opiskelijoiden kanssa. Sukupuolen mukaan jaetuissa pienryhmissä tulee opetuksessa huomioida ryhmäläisten sukupuoli. Nämä tutkimustulokset puoltavat väitettä, ettei sukupuolineutraali opetustapa toimi.

Mediassa seksuaalisuuteen liitetään usein piirteitä kauneudesta, rikkaudesta, hoikkuudesta ja täydellisestä ulkomuodosta. Seksuaalisuus näkyy median mainonnassa. Mediassa esillä olevan seksuaalisuuden vuoksi nuoren voi olla vaikeaa hahmottaa mitä kaikkea seksuaalisuus pitää sisällään, joka voi vaikeuttaa kasvamista terveeseen seksuaalisuuteen. (Reinikainen 2002, 57, 59; Kolari 2007, 43 – 44, 47, Maidell 2005, 49; Harjula & Tenhiälä 2001, 58 – 59.) Yhteiskunnan muuttuessa ja seksuaalisuuden ollessa osa mediaa, tulee tämä huomioida tulevaisuuden haasteena seksuaalikasvatukselle. Median antamat kauneusihanteet naisesta ja miehestä ovat kaukana normaalin ihmisen joka päiväisestä elämästä. Erityisesti viime aikoina mediassa on ollut keskustelua naismallien kauneusihanteista ja niiden aiheuttamista paineista nuorille naisille. Mediassa esillä olevan seksuaalisuuden käsittelyn tulee olla osa kodin seksuaalikasvatusta. Vanhempien tulee tukea nuoren terveen itsetunnon kehitystä ja itse omalla esimerkillään osoittaa nuorelle terveen ja sairaalloillisen ihannon erot. Mediaan vaikutuksiin suunnatulla seksuaalikasvatuksella voitaisiin ennaltaehkäistä nuorten itsetunto-ongelmia ja tukea tervettä minäkuvausta ja ehkäistä jopa syömishäiriöiden kehittymistä.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kyselytutkimus vastasi laadittuihin tutkimusongelmiin (liite 2 muuttujataulukko). Tutkimus toteutettiin eettisesti, sillä vastaajat olivat anonymoituja. Opiskelijat palauttivat kyselylomakkeet itse pahvilaatikkoon. Kyselyyn vastaus oli vapaa ehtoista. Opiskelijoilla oli mahdollisuus palauttaa tyhjä lomake pahvilaatikkoon muiden opiskelijoiden tai tutkijan huomaamatta. Kyselylomakkeet säilytettiin lukollisessa kaapissa ja hävitettiin asianmukaisesti. Tutkimukseen osallistuneiden opiskelijaryhmien opettajilta kysyttiin etukäteen lupaa tutkimuksen tekoon tunnilla. Jokaiselle opiskelijaryhmälle esittäydin ja kerroin tutkimuksen tarkoituksen. Tutkimuslupa oli voimassa ennen kyselyn toteutusta (ks. liite 4).

Tutkimuslomaketta tehdessäni vältin johdattelevia kysymyksiä, kuten "eikö" tai "etkö". Kysymykset asetettiin siten, ettei vastauksista voinut saada selville vastaajan henkilöllisyyttä. Kyselytutkimuksessa oli saate opiskelijoille, jossa oli nähtävissä tutkimuksen tarkoitus sekä toteutus. (Vilka 2007, 164.)

Tutkimusta tehdessä muutama opiskelija toi spontaanisti itse esille, ettei muista tarkasti yläkoulun aikaisia asioita. Tämä vaikuttaa tutkimuksen vastauksien luotettavuuteen mikäli vastaaja ei muista millaista seksuaalikasvatusta on saanut koulussa ja kotona.

Tutkimukseen vastanneista 73 % oli 19 - 24 -vuotiaita perusopetuksen opiskelijoita, joilla tämän opinnäytetyön yhteydessä tarkoitettiin nuoria aikuisia. Tutkimuksen otos näin ollen edustaa hyvin perusjoukkoa eli Kymenlaakson ammattikorkeakoulun perusopetuksen opiskelijoita. Tutkimuksen vastausprosentti oli 100 %.

Lomakkeen (ks. liite 1) vastausvaihtoehtojen hankaluus tuli esille vasta kyselyä toteutettaessa, koska kiireaikataulun vuoksi lomaketta ei ehditty esitellä. Esitestauksessa olisi ollut mahdollista huomata lomakkeen virheitä vastausvaihtoehtoisissa sekä parantaa ohjeistusta. Vastaustapa sekä vastausvaihtoehdot vaihtuivat kesken lomakkeen, mikä aiheutti väärinymmärryksiä. Tästä johtuen moni oli jättänyt rastittamatta ”ei” kohdan, vain ”kyllä” kohdat oli huomioitu. Tutkimuksen toteutuksen yhteydessä asian ilmennyttyä viimeisten vastausryhmien kohdalla asiaa painotettiin suullisessa ohjeistuksessa. Ongelma vastausvaihtoehtojen kohdalla ilmeni kyselylomakkeen kysymyk-

sissä numero 7, 8, 9, 12 ja 15. Kyseiset kysymykset käsittelivät seksuaalikasvatuksen toteutusta, seksuaalikasvatuksen opetusmenetelmiä, seksuaalikasvatuksessa opetettuja aihealueita, seksuaalikasvatuksessa tärkeäksi koettuja aiheita, mitä aiheita tulisi käsitellä oppitunneilla enemmän, toivottua seksuaalikasvatuksen opetusmenetelmää ja terveydenhoitajan antaman seksuaalineuvonnan toteutusta.

Kyselylomakkeen kysymykset sekä vastausvaihtoehdot olivat selkeitä vastaajan ymmärtää. Kyselylomakkeen vastausvaihtoehdot olivat esitetty arkikielellä. Vastaustavan vaihtumisen vuoksi vastaaminen kysymyksiin 7 - 9, 12 ja 15 aiheuttivat hämmennystä osalle vastaajista. Kysymykset etenivät kyselylomakkeessa loogisesti asiasisältöjen mukaan. Kyselylomakkeen kysymykset onnistuttiin asettamaan neutraalisti, jolloin ne eivät johdattele vastaajaa. Lomakkeen asteikko kyllä/ei/en osaa sanoa on onnistunut. Kysymysten 7-9, 12 ja 15 vastausvaihtoehdot olivat myös selkeitä, mutta vastaustavan vaihtuessa osa tutkimukseen vastanneista oli jättänyt "Ei" kohdat -rastittamatta Kysymyksiin 10 ja 11 Likerin asteikon sanallisen järjestysasteikon laatiminen onnistui vastausvaihtoehdoissa. Kysymykset oli hyvin ymmärretty ja vastausvaihtoehto oli toimiva ja helppo opiskelijoille. (Vilka 2007, 46, 149 - 150, 152.)

Aineiston syötön yhteydessä kyselylomakkeen numeroitiin, jotta oli mahdollista jälkikäteen tarkistaa syötetyn lomakkeen tiedot. Lomakkeet syötettiin yksi kerrallaan SPSS -ohjelmaan huolellisesti ja rauhallisesti. Lomakkeen tietojen syöttämisen jälkeen syötetyt tiedot tarkistettiin. (Vilka 2007, 111, 113 - 114, 149 - 150; Heikkilä 2004, 124 - 130.)

Käsitteiden operationalisointi oli onnistunut kyselylomakkeessa (ks. liite 1). Vastausvaihtoehdot oli esitetty arkikielellä, jolloin jokaisen vastaajan tulisi ymmärtää vastausvaihtoehdot samalla tavalla. Kysymyksissä 9, 10 ja 11 vastausvaihtoehdot olivat pelkistettyjä. Kysymyksissä käsiteltiin abstrakteja asioita, joten operationalisointi oli menestynyt. (Vilka 2007, 15, 150.)

Opinnäytetyön teoriapohjaa tehtäessä on huomioitu lähdekritiikki. Opinnäytetyössä on pyritty käyttämään uusinta mahdollista tietoa. Työn teoriaosan pohjana on useita pro gradu ja väitöstasoisia teoksia (ks. Liite 5). Kyselylomaketta laatiessa ja tutkimusta tehdessä on käytetty apuna tutkimusmenetelmä kirjallisuutta takaamassa eettisen tut-

kimuksen. Ulkopuolisia lähteitä on käytetty opinnäytetyössä asiallisesti; tutkimusraportissa on asianmukaisesti lähdeviitteet sekä lähdeluettelo. (Vilkkä 2007, 165.)

7.3 Opinnäytetyön hyödynnettävyys

Opinnäytetyö palvelee sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattilaisia, etenkin terveydenhoitajia, jotka toteuttavat peruskouluissa seksuaalikasvatusta sekä seksuaalineuvontaa. Opinnäytetyön tulokset palvelevat myös julkisella sektorilla, esim. terveysasemilla työskenteleviä sairaanhoitajia sekä lääkäreitä. Tutkimuksen tuloksista on hyötyä ja apua koulujen perusopetuksen seksuaalikasvatuksen suunnittelussa sekä toteutuksessa. Opinnäytetyön tulokset antavat seksuaalikasvatuksen toteuttajille tietoa nuorten kokemuksista saamastaan seksuaalikasvatuksesta. Tulokset kertovat myös nuorten toiveista liittyen seksuaalikasvatuksen toteutukseen ja sisältöön peruskoulussa ja kotona. Jatkossa olisi hyvä tutkia nuorten aikuisten kokemuksia seksuaalikasvatuksen hyödynnettävyydestä omassa elämässä.

LÄHTEET

- Aalberg, V. & Siimes, M.A. 2007. Lapsesta aikuiseksi. Jyväskylä: Nemo.
- Alkula, T., Pöntinen, S. & Ylöstalo, P. 1994. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. Juva: WSOY.
- Apter, D, Kontula, O, Ritamies, M, Siegberg, R & Hovatta, O. 2005 Suomalaisten seksuaaliterveys. Terveyskirjaston Internet-sivut. Saatavissa: http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=suo00015. [Viitattu 6.10.2012].
- Bildjuschkin, K. & Ruuhilahti, S. 2008. Seksiä vaatteet päällä. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.
- Bildjuschkin, K. & Malmberg, A. 2000. Kerro meille seksistä. Nuorten seksuaalikasvatus. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Cacciatore, R. 2006a. Lasten ja nuorten seksuaalisuus. Teoksessa Apter, D., Väisälä, L. & Kaimola, K. (toim.) Seksuaalisuus. Duodecim. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, s. 205 – 206, 208, 224 – 225.
- Cacciatore, R. 2006b. Lapsen ja nuoren normaali kehitys sekä huolestuttava seksuaalinen kehitys. Teoksessa Apter, D., Väisälä, L. & Kaimola, K. (toim.) Seksuaalisuus. Duodecim. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, s. 429.
- Cowie, H., Boardman C., Dawkins, J. & Dawn, J. 2004. Emotional Health and Well-Being. A Practical Guide for Schools. London: Paul Chapman Publishing.
- Ekman, P. 2006. Oppilaiden asennoituminen seksuaalikasvatukseen ja koettu seksuaaliterveys. Pilottitutkimus erään koulun 9. luokkalaisten seksuaalikasvatuksesta. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/10631/URN_NBN_fi_jyu-200745.pdf?sequence=1. [Viitattu 5.11.2012].

- Elf Tatiana Wenda. 2005. "Sitä on niin vaikea selittää": nuorten tyttöjen näkemyksiä ja kokemuksia seksuaalisuudesta. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- Greenberg, J.S., Bruess, C.E. & Mullen, K.D. 1993. *Sexuality – Insights and Issues*. 3. painos. Dubuque: Brown & Benchmark.
- Harjula, M. & Tenhiälä, O-M. 2001. Kukkia ja mehiläisiä: tapaustutkimus yläasteen sukupuolikasvatuksesta. Pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopisto.
- Heikkilä, T. 2008. Tilastollinen tutkimus. 7. uudistettu painos. Helsinki: Edita.
- Herkistyminen. 2010. Väestöliiton internetsivut. Saatavissa: http://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/seksuaaliterveys/tietoa_seksuaaliterveydesta/tietopankki/seksuaalinen_kehitys/herkistyminen/. [Viitattu 8.11.2012].
- Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. 15. -16. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Ilmonen, T. & Nissinen, J. 2006. Sanasto. Teoksessa Apter, D., Väisälä, L., & Kaimola, K. (toim.). *Seksuaalisuus*. Duodecim. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, s. 41 – 45, 444, 452.
- Järvinen, S. 2007. Seksuaaliopetus yläkoulussa: mitä, milloin ja miten –lukion 2. ja 3. luokan oppilaiden ajatuksia seksuaalisuudesta ja sen opetuksesta yläkoulussa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/12292/URN_NBN_fi_jyu-2007694.pdf?sequence=1. [Viitattu 30.3.2012].
- Kangas, M. 2009. Seksuaalikasvatus nuorten kokemana: "jokaisella nuorella täytyy olla oikeus ja mahdollisuus saada sitä niin paljon kuin tarvitsee". Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto. Saatavissa: <http://www.doria.fi/handle/10024/66170>. [Viitattu 20.10.2012].
- Kinnunen, S. 2001. Tytöt, pojat ja seksi. Kuinka tuen lapsen seksuaalista kasvua. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Kontula, O., Cacciatore, R., Apter, D., Bildjuschkin, K., Törhönen, M., Koski, S. & Tiilo, L. 2001. Koululaisten tiedot seksuaaliterveydestä. Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia E11/2001. Helsinki.

Kontula, O. 2008. Halu & intohimo. Tietoa suomalaisesta seksistä. Keuruu: Otava ja Väestöliitto.

Kolari, T. 2007. Nuorten kokemuksia terveydenhoitajan toteuttamasta seksuaalikasvatuksesta. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Saatavissa: <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu01531.pdf>. [Viitattu 5.11.2012].

Korteniemi-Poikela, E. & Cacciatore, R. 2000. Seksuaalisuuden portaat. Opetushallitus.

Kärkkäinen, S. 2008. Seksuaalikasvatus 9.luokan biologiassa- tapaustutkimus uuden opetussuunitelman valossa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18485/URN_NBN_fi_jyu-200802191190.pdf?sequence=1. [Viitattu 30.3.2012].

Liinamo A., Jokinen M. & Varstala S. 2009. Seksuaalikasvatuksen kehittämishanke. Saatavissa: <http://www.edu.fi/SubPage.asp?path=498,1329,1529,57205>. [Viitattu 31.7.2012].

Laakso, S. 2007. 9.-luokkalaisten nuorten toiveita ja ehdotuksia koulun seksuaaliopeutuksesta. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/handle/123456789/18530>. [Viitattu 3.11.2012].

Lääketieteen termit. 2007. Duodecim selittävä suursanakirja. Toim. Nienstedt, W., Kelosalo, J., Rautiainen, E., Pernaa, M., Salmi, U. & Pirttimaa, H. Helsinki: Duodecim.

Maidell, K. 2005. Seksuaalikasvatus nuorten psyykkisen hyvinvoinnin tukena. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

Mollberg, P. 2009. "Eikä ne välttisi tajua sitä, ku tyttö haluaa niitä": yhdeksäsluokkalaisten tyttöjen kokemuksia peruskoulun seksuaalikasvatuksesta ja sen sukupuolinenäkökulmista. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

Mönttinen & Tuppurainen. 2011. Perheen merkitys suomalaisten 9-luokkalaisten nuorten seksuaalikäyttäytymisessä. Pro gradu. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/26817/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-2011042510679.pdf?sequence=1>. [Viitattu 14.10.2012].

Opetushallitus. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Saatavissa: http://www02.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf. [Viitattu 31.7.2012].

O'Sullivan, L.F., Udell, W. & Patel, V.L. 2006. Young Urban Adults' Heterosexual Risk Encounters and Perceived Risk and Safety: A Structured Diary Story. The Journal of Sex Research 43. Saatavissa: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/17599255>. [Viitattu 31.7.2012].

Pekkola, J., Engelhardt, S., Hänninen, J., Lehtonen, O. & Ojala, P. 2011. 2,6 Kestävä Kansakunta. Elinvoimainen 200-vuotias Suomi. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Tutkimuksia ja raportteja. B-sarja. Nro 69. Tampere: Tammerprint.

Piiroinen, M. 2006. Seksuaalisuus ja seksuaaliset riskitilanteet 7. ja 9. luokkalaisten kuvaamina. Pro gradu. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/12238/URN_NBN_fi_jyu-2006200.pdf?sequence=1. [Viitattu 14.10.2012].

Reinikainen, R. 2002. Nuorten seksuaalisuuteen kasvaminen - Tutkimus yläasteen seksuaalikasvatuksesta ja sen arvopohjasta nuorten seksuaalisen kasvun tukijana. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/8886/rireini.pdf?sequence=1>. [Viitattu 5.11.2012].

Seksuaalioikeuksien julistus.1999. Sexpo-Internet-sivut. Saatavissa: http://www.sexpo.fi/?seksuaalioikeuksien_julistus. [Viitattu 3.1.2011].

Seksuaalisuus. 2010. Väestöliiton internetsivut. Saatavissa:
<http://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/>. [Viitattu 8.11.2012].

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2007. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen. Toimintaohjelma 2007–2011. Sosiaali- ja terveysministeriön internetsivut. Saatavissa:
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3584.pdf&title=Seksuaali__ja_lisaantymisterveyden_edistaminen_fi.pdf.
 [Viitattu 3.1.2011].

Suvivuo, P. 2011. The ability of adolescent girls to exert control over sexually-charged situations –a narrative study for the promotion of sexual health. Saatavissa:
http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0413-3/urn_isbn_978-952-61-0413-3.pdf. [Viitattu 30.3.2012].

United Nations. 1994. Raport of the international conferene on population and devolpemt 5. -13. September 1994, Cairo, Ygypt, A/CONF. 171/13.

Valli, R. 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa: Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 3. uudistettu ja täydennetty painos. PS-kustannus.

Vartio P & Vuolteenaho T, 2008. "Kun mä juttelen tytön kanssa, tuntuu että mä muutusin mukavemmaksi ku normaalisti.": mitä 13–15 -vuotiaat nuoret ajattelevat ja puhuvat seksuaalisuudesta. Pro gradu. Jyväskylän yliopisto.

Vilkkä, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vilkkä, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Tammi.

Vertio, H. 2003. Terveystietä. Jyväskylä: Tammi.

Välimaa, R. 2004. Terveystieto ja seksuaaliopetus – haaste oppilaan ja opettajan oppimiselle. Teoksessa E. Kosunen & M. Ritamo (toim.) Näkökulmia nuorten seksuaali-terveyteen. Stakes, Raportteja 282. Helsinki, s. 141 – 142, 145.

What is contraception. 2010. International Planned Parenthood Federation. Saatavissa: <http://www.ippf.org/en/Resources/Contraception/What+is+contraception.htm>. [Viitattu 24.2.2012].

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

Hei Opiskelija,

olen 4. vuoden sairaanhoitajaopiskelija ja teen opinnäytetyötä, jonka aihe on Nuorten aikuisten kokemuksia saamastaan seksuaalikasvatuksesta. Opinnäytetyöni on osa 2,6 Kestävä kansakunta -hanketta. Kyselyt kohdistetaan Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opiskelijoille. Kyselytutkimus toteutetaan Jylpyn sosiaali- ja terveysalalla. Kysely käsittää yläkoulussa saadun seksuaalikasvatuksen.

Kysely suoritetaan anonyymisti ja tiedot käsitellään luottamuksellisesti. Lomakkeet hävitetään asianmukaisesti tutkimustulosten käsittelyn jälkeen.

Rastita oikea vaihtoehto ja tarvittaessa kirjoita vastaus sille varatulle viivalle.

Kiitos osallistumisestasi!

Kevät terveisin

Hannele Heino

Sairaanhoitajaopiskelija

HO90SC

1. Sukupuoli
 - a. nainen
 - b. mies

2. Syntymävuotesi

3. Oletko saanut seksuaalikasvatusta kotona?
 - c. kyllä
 - d. en

4. Onko kotona saatu seksuaalikasvatus ollut mielestäsi riittävää?
 - a. kyllä
 - b. ei
 - c. en osaa sanoa

5. Oletko saanut koulussa seksuaalikasvatusta?
 - a. kyllä
 - b. en

6. Onko koulussa saatu seksuaalikasvatus ollut mielestäsi riittävää?
 - a. kyllä
 - b. ei
 - c. en osaa sanoa

7. Kuinka seksuaalikasvatus on toteutettu yläkoulun oppitunneilla?

a. ryhmä opetuksena	Kyllä []	Ei []
b. tyttö- ja poikaryhmissä tapahtuvana opetuksena	Kyllä []	Ei []
c. muu miten? _____		

8. Mitä opetusmenetelmiä seksuaalikasvatuksessa on käytetty?

a. luento	Kyllä []	Ei []
b. osallistava keskustelu	Kyllä []	Ei []
c. ryhmätyöt	Kyllä []	Ei []
d. opintokäynti	Kyllä []	Ei []
e. keskustelu tyttö- ja poikaryhmissä	Kyllä []	Ei []
f. muu mikä? _____		

9. Mitä aihealueita seksuaalikasvatuksessa on käyty läpi?

a. ehkäisy ja vastuullinen käyttäytyminen	Kyllä []	Ei []
b. murrosikä	Kyllä []	Ei []
c. seksuaalisuus	Kyllä []	Ei []
d. seurustelu ja parisuhteet	Kyllä []	Ei []
e. yhdyntä	Kyllä []	Ei []
f. ihastumisen ja rakastumisen tunteet	Kyllä []	Ei []
g. sukupuolielimien kehitys	Kyllä []	Ei []
h. muu mikä? _____		

10. Mitkä aihealueet koet tärkeäksi seksuaalikasvatuksessa?

1= ei lainkaan tärkeä, 2=ei kovin tärkeä, 3=hieman tärkeä, 4=tärkeä, 5=erittäin tärkeä

a. ehkäisy ja vastuullinen käyttäytyminen	1	2	3	4	5
b. murrosikä	1	2	3	4	5
c. seksuaalisuus	1	2	3	4	5
d. seurustelu ja parisuhteet	1	2	3	4	5
e. yhdyntä	1	2	3	4	5
f. ihastumisen ja rakastumisen tunteiden käsittely	1	2	3	4	5
g. sukupuolielimien kehitys	1	2	3	4	5
h. muu	1	2	3	4	5

mikä? _____

11. Mitä seuraavista asioista tulisi mielestäsi käsitellä seksuaalikasvatuksessa enemmän?

1=ei lainkaan tärkeä, 2=ei kovin tärkeä, 3=hieman tärkeä, 4=tärkeä, 5=erittäin tärkeä

a. ehkäisy ja vastuullinen käyttäytyminen	1	2	3	4	5
b. murrosikä	1	2	3	4	5
c. seksuaalisuus	1	2	3	4	5
d. seurustelu ja parisuhteet	1	2	3	4	5
e. yhdyntä	1	2	3	4	5
f. tunnepuoli	1	2	3	4	5
g. sukupuolielimien kehitys	1	2	3	4	5
h. muu	1	2	3	4	5

mikä? _____

12. Minkälaista opetusmenetelmää toivoisit käytettävän seksuaalikasvatuksessa kouluissa?

a. osallistava keskustelu	Kyllä []	Ei []
b. tytöille ja pojille erikseen järjestettävät pienryhmätunnit	Kyllä []	Ei []
c. ryhmätyöt	Kyllä []	Ei []
d. opintokäynnit	Kyllä []	Ei []

13. Oletko saanut terveydenhoitajalta seksuaalineuvontaa?

- a. kyllä
- b. en

14. Onko terveydenhoitajan antama seksuaalineuvonta ollut mielestäsi riittävää?

- a. kyllä
- b. ei
- c. en osaa sanoa

15. Millä tavalla terveydenhoitajan antama seksuaalineuvonta on aikaisemmin toteutunut?

a. yksilöohjauksena vastaanotolla	Kyllä []	Ei []
b. ryhmäopetuksena	Kyllä []	Ei []
c. tyttö- ja poikaryhmissä tapahtuvana opetuksena	Kyllä []	Ei []
d. muu		

miten? _____

16. Oletko etsinyt seksuaalisuuteen liittyviä tietoja Internetistä?

- a. kyllä
- b. en

17. Aiheuttaako mediassa esillä oleva seksi ja seksuaalisuus sinulle paineita?
- a. kyllä
 - b. ei
 - c. en osaa sanoa

Liite 2. Muuttujataulukko

Tutkimusongelma	Muuttujat	Teoreettinen tarkastelu	Kyselylomakkeen muuttujat
Millaista seksuaalikasvatusta nuori on saanut?	Peruskoulun biologia, ympäristö- ja luonnontiede ja terveystiedot oppi- kurssit	15, 16, 17	5, 9, 10, 11
	Terveystiedon tunneilla aiheina vas- tuullinen seksuaalikäyttäytyminen, sukupuolitaudit ja raskauden ehkäisy	17	5, 9, 10, 11
	Biologian tunneilla ihmisen seksuaali- suus ja eri ilmenemismuodot, biologi- nen perusta, ihmisen rakenne ja lisään- tyminen	17	5, 9, 10, 11
	Tunteet	17	9, 10, 11
	Vuorovaikutus	17	9, 10, 11
	Ihmiskeho ja sen kehitys	17	9, 10, 11
	Fyysinen koskemattomuus	17	9, 10, 11
	Suvaitsevaisuus	17	9, 10, 11
	Kehitys nuoruudessa	17	9, 10, 11
	Ihmissuhteet	17	9, 10, 11
	Seksuaalisuus	17	9, 10, 11
	Itsetuntemus	17	9, 10, 11
	Käyttäytyminen	17	9, 10, 11
	Arvot ja normit	18	9, 10, 11
	Terveystiedon antama seksuaali- neuvonta	15,	13, 14,15
	Kotona saatu seksuaalikasvatus	6, 15, 16, 19	3, 4
Media, TV ja lehdet	6, 15, 20	8, 16, 17	
Mitä kehitettävää seksuaalikasvatuk- sessa on nuorten mielestä?	Nuoren näkökulma	15, 16,	9, 10, 11, 12, 13
	Terveystiedon antajan hyvä tavoitettavuus	18	13, 14
	Terveystiedon antajan ajantasainen tieto seksuaalikasvatuksesta	18	14, 15
	Ryhmäjaot seksuaalikasvatuksen tun- neilla	18	7, 8, 12, 13
	Toiminnallisempi opetus	18	7, 8, 12
	Nuorelle tärkeiden aiheiden selvittä- minen	18	10, 11
	Sisältöjen monipuolisuus	18,19,20	3,4,5,6,8,9,10,11,12, 14

Liite 3. SPSS-ohjelman tilastot

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
Seksuaalisuuteen liittyvien tietojen etsiminen Internetistä * Sukupuoli	92	98,9%	1	1,1%	93	100,0%

Seksuaalisuuteen liittyvien tietojen etsiminen Internetistä * Sukupuoli Crosstab

			Sukupuoli		Total
			nainen	mies	
Seksuaalisuuteen liittyvien tietojen etsiminen Internetistä	kyllä	Expected Count	49,5	16,5	66,0
		% of Total	53,3%	18,5%	71,7%
en		Expected Count	18,8	6,3	25,0
		% of Total	20,7%	6,5%	27,2%
3		Expected Count	,8	,3	1,0
		% of Total	1,1%	,0%	1,1%
Total		Expected Count	69,0	23,0	92,0
		% of Total	75,0%	25,0%	100,0%

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	1,199 ^a	2	,549
Likelihood Ratio	1,134	2	,567
Linear-by-Linear Association	,993	1	,319
N of Valid Cases	92		

a. 1 cells (16,7%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 4,25.

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS Tieteellinen tutkimus tai opinnäytetyö	
1	Tutkimuksen nimi Nuorten aikuisten kokemuksia saamastaan seksuaalikasvatuksesta
2	Tutkimuksesta vastaava tutkija/tutkijat, tutkijaryhmä, tutkimusorganisaatio Kymenlaakson ammattikorkeakoulu Sairaanhoidajaopiskelija Hannele Heino
3	Tutkimuksen suorittajat ja tutkimuksen suorituspaikka (nimi, virka/työ, virka-/työpaikka, yhteystiedot) a) tutkimuksen vastuullinen johtaja tai tutkimuksesta vastaava ryhmä Sari Engelhardt Pt. tuntiopettaja Kymenlaakson ammattikorkeakoulu Jylpyn kampus Takojantie 1 48220 Kotka b) opinnäytetyön ohjaaja Sari Engelhardt c) tutkijat, joille lupaa haetaan Hannele Heino d) tutkimuspaikka ja osoite Jylppy sosiaali- ja terveysala Takojantie 1 48220 Kotka
4	Yhdyshenkilö (nimi, osoite, yhteystiedot) Sari Engelhardt Takojantie 1 48220 Kotka 044 702 8708
5	Tutkimuksen luonne (asiakkaisiin/henkilökuntaan kohdentuva, haastattelu/kyselytutkimus) Kyselytutkimus Kymenlaakson ammattikorkeakoulun opiskelijoille
6	Tutkimuksen kestoaika (kertaluonteinen tutkimus/seurantatutkimus) Kertaluonteinen tutkimus

7	Tutkimussuunnitelman tiivistelmä Jylpyn kampuksella kyselytutkimus toteutetaan kolmelle-neljälle ryhmälle viikoilla 11-12
8	Tutkimusmenetelmän kuvaus Kvantitatiivinen kyselytutkimus Aineisto analysoidaan SPSS-ohjelmalla
9	Tutkimuksessa käytettäväksi pyydetty aineisto (asiakirjatiedot)
10	Muut tutkimuksessa käytettävät tiedot (muut asiakirjatiedot, tutkittavilta haastatteluin/kyselyin saatavat tiedot)
11	Tutkimusrekisterin tietotyypit
a)	Tutkimusrekisteriin kerättävät henkilön yksilöintitiedot eriteltyinä
b)	Muut tiedot ja tietotyypit
12	Tutkimusaineiston suojaus, arkistointi ja hävittäminen (salassa pidettävän tiedon käsittely, suojaus, käytön valvonta, hävittäminen) Kyselylomakkeet ovat anonyymejä. Aineisto säilytetään lukollisessa kaapissa. Aineisto tuhoetaan silppuamalla tulosten analysoinnin jälkeen.

13	Tutkimuksen mahdollinen ulkopuolinen rahoitus
14	Tutkimustulosten hyödyntäminen (julkaiseminen ym.) Tutkimustulokset julkaistaan opinnäytetyönä
15	<p>Sitoumukset</p> <p>Sitoudun siihen, etten käytä saamiani tietoja potilaan/asiakkaan tai hänen läheistensä vahingoksi tai halventamiseksi tai sellaisten muiden etujen loukkaamiseksi, joiden suojaksi on säädetty salassapitovelvollisuus eikä luovuta saamiani salassa pidettäviä henkilötietoja sivulliselle.</p> <p>Päiväys _____ Allekirjoitus <u>Hannele Heino</u></p> <p><u>7.3.2013</u> _____ Nimen selvennys <u>Hannele Heino</u></p> <p>Päiväys _____ Allekirjoitus _____</p> <p>_____ Nimen selvennys _____</p> <p>Päiväys _____ Allekirjoitus _____</p> <p>_____ Nimen selvennys _____</p> <p>Päiväys _____ Allekirjoitus _____</p> <p>_____ Nimen selvennys _____</p> <p>Päiväys _____ Allekirjoitus _____</p> <p>_____ Nimen selvennys _____</p>
16	<p>Liitteet</p> <p>☒ Tutkimussuunnitelma</p> <p>☐ Tutkimusta varten myönnettyt muut luvat</p> <p>☐ Luonnos rekisteriselosteeksi</p> <p>☒ Malli tutkimushenkilöille annettavasta yhteydenotto- ja informointikirjeestä</p> <p>☐ Malli tutkimushenkilöiltä pyydettävästä suostumuksesta</p> <p>☒ Muut liitteet Kyselylomake</p> <p><u>Sopimus opinnäytetyöstä</u></p>
17	<p>Päiväys, hakijan allekirjoitus ja osoite</p> <p>Päiväys _____ Allekirjoitus <u>Hannele Heino</u></p> <p><u>7.3.2013</u> _____ Osoite <u>Nuokantie 2c4</u> <u>48230 Kotka</u></p>

18	Päiväys ja vastaavan ohjaajan allekirjoitus
Päiväys	Allekirjoitus <u><i>Sari Englund</i></u>
<u>5.3.2013</u>	Nimen selvennys <u>SARI ENGLUND</u>
19	Tutkimusluvan myöntämistä koskeva päätös
Päiväys	<u>11.3.2013</u>
Allekirjoitus	<u><i>Päivi Mäenpää</i></u>
Nimenselvennys	<u>PÄIVI MÄENPÄÄ</u>
Tehtävänimike	<u>KOULUTUSJOHTAJA</u>

Liite 5. Tutkimustaulukko

Nimi Paikka Vuosi	Tutkimus ongelmat Tutkimus menetelmät	Kohde ryhmä Määrä Otanta	Tutkimus tulokset
Järvinen, S. 2007. Seksuaaliopetus yläkoulussa: mitä, milloin ja miten –lukion 2. ja 3. luokan oppilaiden ajatuksia seksuaalisuudesta ja sen opetuksesta yläkoulussa. Pro gradu. Jyväskylän yliopisto.	Mitä 2. ja 3. luokkalaisten lukio- laisten mielestä seksuaalisuus – käsite tarkoittaa. Mitä seksuaali- opetuksessa tulisi opettaa ylä- kouluissa ja millaisia menetel- miä opetuksessa tulisi käyttää.	Lukion 2. ja 3. luokkalaiset. N=57 Avoimet kysymykset kyselylo- makkeella	Seksuaalisuus osa minäkuva ja ihmisen kokonaisuutta, yksilöllinen vaihtelevuus. Seksuaalisuuteen kuuluu vuorovaikutus. Seksuaaliopetus tulisi aloittaa murrosiäs- sä; seksuaalisuus –termin määrittely, arvot ja oikeudet. Ehkäisy asiat esille 7 lk:lla. Avoin keskustelu.
Elf Tatiana Wenda. 2005. "Sitä on niin vaikea selittää": nuorten tyttöjen näkemyksiä ja kokemuksia seksuaalisuudesta. Pro gradu - tutkielma. Helsingin yliopisto. Kristiina -instituutti.	Tyttöjen näkemykset ja koke- mukset, mitä seksuaalisuus heil- le tarkoittaa ja miten he käsitte- levät ristiriitaisia viestejä ja odo- tuksia, joita yhteiskunta ja media heihin kohdistavat? Mitä asioita tytöt pitävät tärkeinä seksuaali- suuden kannalta.	10 teemahaastattelua pääkau- punkiseudulla asuville nuorille Aineiston analyysimenetelmänä aineistolähtöinen lähiluku	Suuri osa 7-luokkalaisista ei tiedä mitä seksuaalisuudella tarkoitetaan, etenkin pojat käsittävät seksuaalisuuden pelkkä- nä yhdyntänä ja seksin harrastamisena. Koulussa seksuaaliopetuksen asiat ovat toistuneet vuosittain, eikä koulu ole tar- jonnut ajankohtaista tietoa. Vähempikin tuntimäärä riittäisi seksuaalikasvatuk- seen, mikäli sisältö olisi laadukkaampaa.

<p>Piironen, M. 2006. Seksuaalisuus ja seksuaaliset riskitilanteet 7. ja 9. luokkalaisten kuvaamina. Pro gradu. Jyväskylän yliopisto.</p>	<p>7. ja 9. luokkalaisten ajatukset seksuaalisuudesta ja seksuaalisista riskitilanteista sekä niistä selviytyminen nuoren kertomana.</p>	<p>Kvalitatiivinen kyselytutkimus. N=79 Aineisto analysoitiin sisällön analyysillä.</p>	<p>Yksilölliset erot seksuaalisuuden ymmärtämisessä tytöillä ja pojilla suuria, samoin luokkatasojen välillä. 7-luokkalaiselle seksuaalisuus on fyysisiä asioita, yhdeksäsluokkalaiselle seksuaalisuus on seksikkyyttä ulkonäöllisesti. Riskitilanteita ovat raiskaus, ei toivotun raskaus, sukupuolitaudit ja suojaamaton yhdyntä, ahdistelu ja hyväksikäyttö.</p>
<p>Kärkkäinen, S. 2008. Seksuaalikasvatus 9. luokan biologiassa - tapaustutkimus uuden opetus suunnitelman valossa. Pro gradu. Jyväskylän yliopisto.</p>	<p>Biologian tuntien merkitys seksuaalikasvatuksessa. Selvittää oppilaiden tiedonlähteitä ja mitata heidän tietojaan seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa. Seksuaalisuuden biologisen perustan ymmärtäminen.</p>	<p>Tapaustutkimus. Jyväskylän Normaalikoulun 9. luokka. Avoimet ja suljetut kysymykset kyselylomakkeella ja haastattelu. Ennako mittaukseen vastasi 17. Tieto-osioon 16 oppilasta.</p>	<p>Tärkein tiedonlähde oli koulu. Ennako- ja loppumittauksissa hyvät tiedot seksuaalisuudesta. Suurimmalla osalla positiivinen asennoituminen biologian tunneilla. Tunnit olivat tärkeitä. Omat tiedot seksuaaliterveydestä koettiin hyväksi, mutta lisätiedon tarpeen arviointi vaikeaa. Koulun ja kodin yhteistyö korostuu seksuaalikasvatuksessa.</p>
<p>O'Sullivan, L.F, Udell, W. & Patel. 2006. Young Urban Adults' Heterosexual Risk Encounters and Perceived Risk and Safety: A Structured Diary Story. The Journal of Sex Re-</p>	<p>Nuorten tunnusomaiset riskit seksuaalikäyttäytymisessä. Ymmärtää riskin ja turvallisuuden erot seksuaalikäyttäytymisessä.</p>	<p>Keskustan lukio. Otoksessa miehiä 44, naisia 48. Aineisto kerättiin nuorten päiväkirjoista yli kahden viikon ajalta, jossa oli 440 seksuaalista tilannetta.</p>	<p>Seksuaalisista riskeistä huolimatta nuorten kondomin käyttö oli erittäin epäjohdonmukaista, mutta nuoret raportoivat yhdenmukaisesti korkea turvallisuutta eikä riskejä seksuaalisissa tilanteissa. Naiset ajattelivat turvallisuuden liittyen</p>

search 43.			kondomin käyttöön, miesten havainnot turvallisuudesta ja riskeistä olivat epäluotettavia. Riskien ja turvallisuuden rajat ilmenivät riippumattomasti muista.
Suvivuo, P. 2011. The ability of adolescent girls to exert control over sexually charged situations - a narrative study for the promotion of sexual health.	Miten yhdeksäsluokkalaisten itsehallinta toteutuu seksuaalisesti latautuneissa tilanteissa sekä miten kulttuurilliset, psykososiaaliset ja tilannekohtaiset tekijät muokkaavat seksuaalisesti latautuneita tilanteita.	Tutkimusaineisto koostui tyttöjen 234 kirjoituksesta, jossa käsiteltiin seksuaalisesti latautuneita tilanteita. Aineisto analysoitiin narratiivisesti ja sisällön analyysiä käyttäen.	Osalla tytöistä on "homma hanskassa", osa "antaa vaan mennä". Seksuaalista hallintaa edistävää sisältäpäin ohjautuvuus, hyvä itsetunto, ympäristöstä opitut järkipäiset seksuaaliset käsikirjoitukset, jotka mahdollistavat tilanteen arvioinnin ja harkinnan. Vaikeaksi tilanteen tekee ulkoapäin ohjautuvuus, huono itsetunto, puutteelliset neuvottelutaidot ja omien toiveiden tunnistamattomuus. Haittana on tunnepainotteinen seksuaaliset käsikirjoitukset, joka uhka seksuaaliterveydelle.

Liite 5/4

<p>Mönttinen, M & Tuppurainen M. 2011. Perheen merkitys suomalaisten 9.-luokkalaisten nuorten seksuaalikäyttäytymisessä. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.</p>	<p>Selvittää 9-luokkalaisten seksuaalikäyttäytymistä, kuten seksuaalinen kokeneisuus ja ehkäisyn käyttö.</p>	<p>WHO:n koululaistutkimuksen yhdeksäsluokkalaisten seksuaalisuuteen liittyvät kysymykset. Kvantitatiivinen tutkimus.</p>	<p>Tytöt aloittivat yhdynät aikaisemmin. Perheellä merkittävä rooli nuorten seksuaalikäyttäytymisessä, ydinperhe suojaa varhaisilta seksuaalikokemuksilta ja on yhteydessä parempaan kondomin käyttöön</p>
<p>Kangas, H. 2009. Seksuaalikasvatus nuorten kokemana: "jokaisella nuorella täytyy olla oikeus ja mahdollisuus saada sitä niin paljon kun tarvitsee". Pro gradu. Lapin yliopisto</p>	<p>Kuvata yhdeksäsluokkalaisten kokemaa seksuaalikasvatusta. Nuorten seksuaalikasvatuksen herättämien tunteiden tulkitseminen ja nuorten suhtautuminen heille suunnattuun seksuaalikasvatukseen.</p>	<p>Peruskoulun yhdeksäsluokkalaisten Sisällön analyysi N=104</p>	<p>Seksuaalikasvatukseen suhtauduttiin myönteisesti, se koettiin osaksi elämää. Tärkeimmiksi alueiksi nuoret nostivat ehkäisyn ja sukupuolitaudit. Kasvatus oli toteutettu hyvin, mutta nuoret toivoivat monipuolisempaa seksuaalikasvatusta. Riittävästi tietoa ja tarpeeksi ajoissa nuorille.</p>
<p>Ekman, P. 2006. Oppilaiden asennoituminen seksuaalikasvatukseen ja koettu seksuaaliterveys. Pilottitutkimus erään koulun</p>	<p>Kuinka koulun antama seksuaalikasvatus on vastannut sille annettuja tavoitteita oppilaiden seksuaaliterveyden ja seksuaali-</p>	<p>Kyselytutkimus. Tutkimukseen osallistui 5 luokkaa N= 93</p>	<p>Seksuaalikasvatuksen kokeminen hyvänä ja tärkeänä oman terveyden kannalta sekä aktiivisuus oppitunneilla olivat</p>

<p>9. luokkalaisten seksuaalikasvatuksesta. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.</p>	<p>sen sosiaalisen vastuun kannalta.</p>		<p>yhteydessä hyvään seksuaaliterveyteen ja seksuaaliseen vastuullisuuteen.</p>
<p>Kolari, T. 2007. Nuorten kokemuksia terveydenhoitajan toteuttamasta seksuaalikasvatuksesta. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto.</p>	<p>Kuvata nuorten kokemuksia ja kehittämisehdotuksia terveydenhoitajan antamasta seksuaalikasvatuksesta.</p>	<p>Ammattikouluopiskelijat 40 opiskelijan esseekirjoitelmat 5 nuorta osallistui ryhmähaastatteluun Aineisto analysoitiin laadullisella sisällön analyysillä.</p>	<p>Nuoret arvostivat terveydenhoitajaa seksuaalikasvattajana ja tiedonantajana. Terveydenhoitajan on tärkeä hallita teoriatieta seksuaalikasvatuksesta. Nuorille tärkeää on, että terveydenhoitaja ottaa terveystarkastuksen yhteydessä esille seksuaalisuuteen liittyviä asioita, kun nuoret itse eivät rohkene aloitetta tekemään.</p>
<p>Laakso, S. 2008. 9.-luokkalaisten nuorten toiveita ja ehdotuksia koulun seksuaaliopetuksesta. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.</p>	<p>Millaisia toiveita ja ehdotuksia nuorilla on liittyen seksuaaliopetukseen sisältöön, opetusmenetelmiin ja opetusta antavaan opettajaan.</p>	<p>Jyväskylän Kilpisen koulun oppilaat 3 ryhmähaastattelua Analysointimenetelmänä teemoittelu</p>	<p>Seksuaaliopetusta halutaan koko yläkoulu ajan. Opetus tulee olla selkeää ja perusteellista ja syventyä luokkatasoinn. Tärkeimmät aiheet ehkäisy, sukupuolitaudit, murrosikä ja tunteisiin liittyvien asioiden läpi käynti. Nuoret kaipasivat keskustelua. Vaihtelevat opetusmenetelmät ja nykyaikainen materiaali. Opettajalta toivotaan asiantuntemusta, avoimuutta, kuuntelijan taitoa ja nuorten maailman tuntemista.</p>

<p>Maidell, K. 2005. Seksuaalikasvatus nuorten psyykkisen hyvinvoinnin tukena. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.</p>	<p>Mistä asioista nuoret haluavat tietoa seksuaalikasvatustunneilla ja miten nuoret haluavat seksuaalisuutta käsiteltävän?</p>	<p>Aineisto kerätty eläytymismenettelmää käyttäen. Aineisto muodostui 8.luokkalaisten kirjoittamista tarinoista</p> <p>N=33</p>	<p>Nuoret toivoivat tunneilla käsiteltävän itsetuntemusta, kuten psyykkisiä ja fyysisiä muutoksia ja sukupuolten välisiä eroja, murrosikää ja seksuaalisuuden vaiheittaista kehittymistä. Monelle nuorelle seksuaalisuus on vieras asia, mihin he kaipaavat neuvoja siihen suhtautumiseen ja aikuisen ohjausta.</p>
<p>Harjula Maria Annika & Tenhiälä Outi-Marjut Tuulia. 2001. Kukkia ja mehiläisiä: tapaustutkimus yläasteen sukupuolikasvatuksesta. Pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Erityiskasvatuksen laitos.</p>	<p>Mikä on koulun seksuaalikasvatuksen sisältö?</p> <p>Minkälaiseen seksuaalisuuteen koulu kasvattaa nuoria?</p> <p>Mitä seksuaalisuuteen liittyviä tiedonlähteitä nuoret käyttävät?</p> <p>Kuinka kouluissa seksuaalisuutta käsitellään?</p>	<p>Kvalitatiivinen tapaustutkimus.</p> <p>25 teemahaastattelua.</p>	<p>Opettajien mukaan seksuaalisuus on aina esillä yläkoulussa, jonka vuoksi seksuaalikasvatuksen tunteja tulisi olla enemmän. 9-luokkalaisille pidettävä biologian kurssi, jossa käsitellään seksuaalisuutta, tulee nuorille liian myöhään. 7-luokkalaisille tulisi jo opettaa seksuaalikasvatusta enemmän.</p>
<p>Mollberg, P. 2009. "Eikä ne välttisi tajuuta sitä, ku tyttö haluaa niitä": yhdeksäsluokkalaisten tyttöjen kokemuksia peruskoulun seksuaalikasvatuksesta ja sen sukupuolinäkökulmista. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.</p>	<p>Tavoitteena selvittää minkälaisia toiveita ja mielipiteitä nuorilla on seksuaalikasvatuksen parantamismahdollisuuksiin liittyen?</p> <p>Millaisia muistoja ja mielikuvia tytöillä on saadusta seksuaalikasvatuksesta. Onko seksuaali-</p>	<p>Laadullinen fenomenografinen tutkimus</p> <p>Teemahaastattelu</p> <p>14 peruskoulun tyttöä ja neljä ryhmä- ja yksilöhaastattelua</p>	<p>Tyttöjen mukaan seksuaalikasvatus tärkeä aihe, mutta oppitunteja liian vähän. Nuoret toivoivat neuvoja, kuinka toimia tai ajatella vastakkaisesta sukupuolesta. Median merkitystä tulisi myös käsitellä tunneilla. Suurin osa tytöistä koki, ettei sukupuolineutraali opetustapa toimi.</p>

to.	kasvatus ollut sukupuolisensitiivistä ja kuinka tytöt muuttaisivat tämän päivän seksuaalikasvatusta?		Nuoret toivoivat heidän mielipiteet huomioon otettavan seksuaaliopetuksen suunnittelussa.
Reinikainen, R. 2002. Nuorten seksuaalisuuteen kasvaminen - Tutkimus yläasteen seksuaalikasvatuksesta ja sen arvopohjasta nuorten seksuaalisen kasvun tukijana. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.	Tarkoituksen selvittää minkälaista nuorten seksuaalikäyttäytymisen ja seksuaalisuus on tänä päivänä.	Teemahaastattelu 12 opettajaa ja 2 koulukuraattoria Haastatelluista puolet Keski-Suomen kahdelta yläasteelta, puolet pääkaupunkiseudun kahdelta yläasteelta. Analysointimenetelmä oli teemoittelu	Haastatellut olivat huolissaan seksuaalisuuden korostuneisuudesta esillä olosta, kuinka nuori saa rauhassa kasvaa omaan seksuaalisuuteensa. Seksuaalisuus näkyy nuorilla pukeutumisessa, julkisessa seurustelussa tai seksuaalisina puheina. Osalla nuorista seksuaalinen käyttäytyminen alkaa yhä aiemmin.